

**RADA GMINY
TRYNCZA**

**UCHWAŁA Nr VI/54/2024
Rady Gminy Tryncza**

z dnia 30 września 2024 roku

przyjęcia Lokalnego Planu Deinstytucjonalizacji Usług Społecznych dla Gminy Tryncza na lata 2024- 2028

Na podstawie art. 18 ust.2 pkt.15, art.41 ust.1 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2024 r. poz. 40 z późn. zm.), art. 17 ust.2 pkt4 i art.110 ust. 10 ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (Dz. U. z 2024 r. poz. 1283 z późn. zm.) w związku z Rozdziałem III Strategii rozwoju usług społecznych, polityka publiczna do roku 2030 (z perspektywą do 2035 r.) stanowiącej załącznik do uchwały nr 135 Rady ministrów z dnia 15 czerwca 2022 r. (M.P. z 2022 r. poz. 767) uchwała się, co następuje:

§ 1

Przyjmuje się Lokalny Plan Deinstytucjonalizacji Usług Społecznych dla Gminy Tryncza na lata 2024-2028 stanowiący załącznik do niniejszej uchwały.

§ 2

Wykonanie uchwały powierza się Wójtowi Gminy Tryncza.

§ 3

Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

**PRZEWODNICZĄCY
RADY GMINY TRYNCZA**

Janusz Niżnik

Uzasadnienie

Proces deinstytucjonalizacji to ważny obecnie kierunek rozwoju i zmian w polityce społecznej. W jego założeniach kluczowe jest zaangażowanie samorządów lokalnych w jego planowanie i wdrażanie. Wyraz tego zaangażowania stanowi Lokalny Plan Deinstytucjonalizacji Usług Społecznych na lata 2024-2028. W Gminie Tryńcza został opracowany, w odpowiedzi na współczesne wyzwania w obszarze polityki społecznej, takie jak starzenie się społeczeństwa i inne zmiany demograficzne, wzrost liczby osób wymagających wsparcia w codziennym funkcjonowaniu i osób z niepełnosprawnościami, zmiany na rynku pracy, nowe formy wykluczenia społecznego, przeobrażenia w obrębie rodziny, a także ryzyka socjalne związane m.in. zagrożeniami ekologicznymi. Dokument ten jest niezbędny w obszarze planowania i realizacji usług społecznych, a także pozyskiwania na realizację tych celów środków finansowych.

Dokument ten składa się z dwóch zasadniczych części, tj. diagnostycznej i programowej. Pierwsza ze wskazanych zawiera główne dane i informacje dotyczące sfery polityki społecznej w gminie oraz realizowanych usług społecznych. Część druga dokumentu prezentuje obszary interwencji oraz przypisane im cele oraz kluczowe działania, a także źródła ich finansowania. Dokument został poddany konsultacjom społecznym. Propozycje zgłoszone w trakcie konsultacji społecznych zostały uwzględnione w dokumencie. W związku z powyższym, podjęcie niniejszej uchwały było zasadne.

PRZEWODNICZĄCY
RADY GMINY TRYŃCZA

Janusz Nitlik

Załącznik do Uchwały Nr VI/54/2024
Rady Gminy Tryńcza z dnia 30 września 2024 r.
w sprawie przyjęcia Lokalnego Planu
Deinstytucjonalizacji Usług Społecznych dla
Gminy Tryńcza na lata 2024–2028

**LOKALNY PLAN DEINSTYTUCJONALIZACJI
USŁUG SPOŁECZNYCH DLA GMINY TRYŃCZA
NA LATA 2024-2028**

**GMINA TRYŃCZA
CENTRUM USŁUG SPOŁECZNYCH W GMINIE TRYŃCZA**

Tryńcza, 2024

SPIS TREŚCI

I. CZĘŚĆ DIAGNOSTYCZNA	3
1. WPROWADZENIE I METODOLOGIA	3
2. CHARAKTERYSTYKA GMINY	5
2.1 Struktura społeczna Gminy	5
2.2 Kluczowe problemy i wyzwania społeczne Gminy	7
2.3 Analiza dokumentów strategicznych w zakresie deinstytucjonalizacji usług społecznych	9
3. ANALIZA ZASOBÓW ŚRODOWISKOWYCH	13
3.1 Analiza zasobów systemu wsparcia i dotychczas realizowanych usług.	13
3.1.1. Mieszkalnictwo.....	13
3.1.2. Oświata	13
3.1.3. Ochrona zdrowia	13
3.1.4. Kultura i sport	14
3.1.5. Ekonomia społeczna	17
3.1.6. Gospodarka	19
3.1.7. Aktywność społeczna mieszkańców	34
IV. DIAGNOZY POTRZEB W KONTEKŚCIE PROCESU DEINSTYTUCJONALIZACJI	39
4.1 Diagnoza potrzeb mieszkańców Gminy Tryńcza.....	39
4.2 Diagnoza w zakresie najbliższych kręgów wsparcia	51
5. ANALIZA POTRZEB W KONTEKŚCIE REALIZACJI USŁUG SPOŁECZNYCH	52
5.1 Obecnie realizowane usługi.....	52
5.2 Diagnoza usług deficytowych.....	53
5.3 Diagnoza potrzeb kadrowych i profesji społecznych	54
5.4 Przyczyny braku realizacji usług społecznych.....	56
II. CZĘŚĆ PROGRAMOWA	57
WPROWADZENIE	57
1. PLAN DEINSTYTUCJONALIZACJI USŁUG	58
2. ANALIZA KOSZTÓW REALIZACJI PLANU	65
2.1. Analiza kosztów realizowanych obecnie usług społecznych	65
2.2. Kalkulacja kosztów realizacji usług po wdrożeniu planu deinstytucjonalizacji usług	65
2.3. Źródła finansowania wdrożenia i realizacji planu deinstytucjonalizacji usług	65
3. SYSTEM WDRAŻANIA, MONITOROWANIA I EWALUACJI	66
4. WSKAŹNIKI REZULTATU I PRODUKTU	67
5. OPIS SYSTEMU MONITOROWANIA REALIZACJI PLANU I OSIĄGNIĘCIA WSKAŹNIKÓW ORAZ OCENY JEGO SKUTECZNOŚCI I EFEKTYWNOŚCI	68

I. CZĘŚĆ DIAGNOSTYCZNA

1. WPROWADZENIE I METODOLOGIA

Lokalny Plan Deinstytucjonalizacji Usług Społecznych to dokument o charakterze strategicznym mający na celu tworzenie i wdrażanie modelu wsparcia mieszkańców gminy Tryńcza w formie zindywidualizowanego podejścia do świadczenia usług społecznych. Kluczowym elementem tego procesu jest rozwój i koordynacja usług społecznych świadczonych na poziomie lokalnym. Deinstytucjonalizacja stanowi ważny kierunek zmian polityki społecznej państwa, szczególnie w kontekście aktualnych wyzwań i potrzeb społecznych (w tym w szczególności: zmian demograficznych, niskiej liczby urodzeń, migracji, kryzysu rodzin, nowych problemów społecznych). Samorządy każdego szczebla stoją przed wyzwaniem budowaniem lokalnej polityki społecznej adekwatnej do identyfikowanych potrzeb swoich mieszkańców.

Realizacja zaplanowanych w niniejszym planie działań przyczyni się do:

- **Indywidualizacji wsparcia**- zapewnienia spersonalizowanych usług, które są dostosowane do konkretnych potrzeb osób/rodzin.
- **Integracje społecznej**- umożliwienia osobom z różnymi potrzebami aktywnego uczestnictwa w życiu społecznym oraz wsparcia w innych aspektach codziennego życia.
- **Podniesienie jakości życia**- zapewnienie profesjonalnej opieki, wsparcia i możliwości korzystania z kompleksowych usług społecznych w miejscu zamieszkania.
- **Zmniejszenie izolacji instytucjonalnej**- przejście od modelu zamkniętego i izolującego do otwartego, który umożliwi osobom korzystającym z usług społecznych bardziej swobodne uczestnictwo w życiu społecznym.
- **Promowanie autonomii**- zachęcanie do większej samodzielności i zdolności do podejmowania decyzji przez osoby z różnymi potrzebami, umożliwiając im większą kontrolę nad własnym życiem.

Niniejszy dokument został opracowany w oparciu o zintegrowane podejście do diagnozowania oraz rozwiązywania problemów społecznych, przy czym do jego podstaw teoretycznych można zaliczyć dwa następujące pojęcia/zagadnienia:

- rozwoju społecznego, oznaczającego zdolność społeczności lokalnej do generowania warunków umożliwiających wszystkim członkom osiągnięcie pełnego potencjału, zaspokojenie podstawowych potrzeb i zwiększania spójności społecznej (w tym m.in. zmniejszania rozwarstwienia społecznego, wyrównywania szans, przeciwdziałania dyskryminacji, marginalizacji i wykluczeniu),

- jakości życia, oznaczającej poziom zadowolenia z efektywnego/sprawnego układu instytucjonalnego, zapewniającego dostęp do wysokiej jakości usług społecznych zakresu wsparcia społecznego, zdrowia, kultury, edukacji i aktywności obywatelskie.

Taka perspektywa skupiona jest na odkrywaniu tzw. niematerialnych czynników rozwoju – roli jakościowych i ilościowych parametrów zasobów społecznych, będących w dyspozycji społeczności lokalnej oraz identyfikacji możliwości ich efektywnego wykorzystania poprzez system usług społecznych. Przy takim podejściu priorytetem lokalnej polityki społecznej jest dobrostan (wellbeing) mieszkańców, rozumiany jako maksymalizowanie potencjału możliwego do osiągnięcia w środowisku życia jednostki i/lub grupy oraz jako aktywny proces służący świadomym wyborom w dążeniu do osiągania coraz bardziej satysfakcjonującej egzystencji. Na zintegrowane podejście do rozwoju społecznego i jakości życia składają się dwa czynniki: zwiększenie wolności wyboru usług społecznych (ich formy, miejsca, sposobu świadczenia) oraz kreowanie przez usługi nowych możliwości rozwojowych dla ludzi (np. dzięki usługom mogą aktywnie uczestniczyć w życiu zawodowym, społecznym i obywatelskim).

Pojęcie jakości życia i rozwoju społecznego ma bezpośredni związek ze sferą psychiczną człowieka. Jakość życia rozpatruje się przez pryzmat zaspokajania potrzeb typu egzystencjalnego („mieć”), potrzeb związanych z bezpieczeństwem („być”) oraz potrzeb dotyczących kontaktu społecznego („kochać i być kochanym”). Dlatego podczas opracowywania „Planu” kluczowa była perspektywa mieszkańca i zarazem odbiorcy usług społecznych. Jakość życia to pojęcie normatywne, związane z przyjętymi przez jednostkę systemami wartości, aspiracjami, oczekiwaniami człowieka i grup społecznych, z którymi jest ona w jakiś sposób powiązana. Poczucie satysfakcji wynika ze świadomości zaspokojenia potrzeb emocjonalnych, społecznych oraz samorealizacji. Dlatego w niniejszym „Planie” została uwzględniona perspektywa ekonomii i psychologii behawioralnej, odkrywająca „pozaracjonalne” aspekty zachowań, które w praktyce często decydują o skuteczności przyjętych rozwiązań. Zastosowane podejście ma ułatwić takie konstruowanie lokalnej polityki społecznej, aby dawała ludziom większą możliwość dokonywania wyborów, umożliwiając tym samym życie na godnym i satysfakcjonującym poziomie.

Niniejszy „Plan” został przygotowany na podstawie kilkietapowych, wzajemnie powiązanych i rozłożonych w czasie działań. Dokument opracowano z zachowaniem następujących zasad:

- kompleksowości, analiza zagadnień społecznych w szerszym kontekście, w tym w ujęciu porównawczym,
- partycypacji, zapewnienie udziału różnych grup mieszkańców,

- triangulacja metodologiczna, połączenie różnych metod i technik badawczych.

Prace nad diagnostyczną częścią dokumentu zostały zrealizowane w formie cyklu badawczego, polegającego na zastosowaniu różnych, wzajemnie komplementarnych metod i technik badawczych (ilościowych i jakościowych), zgodnie z zasadą triangulacji metodologicznej. Takie podejście pozwoliło na uzyskanie możliwie pełnej wiedzy i w konsekwencji, przyczyniło się do sformułowania trafnych wniosków i rekomendacji. Techniki ilościowe pozwoliły na uzyskanie „twardych” danych pisujących sytuację społeczną Gminy Tryńcza za pomocą liczb, procentów i wskaźników. Z kolei badania jakościowe zostały przeprowadzone przy użyciu „miękkich”, „rozumiejących” metod. Uzyskany obraz jest wielowątkowy, wielopłaszczyznowy, a także – ze względu na możliwość zestawienia i porównania opinii różnych grup respondentów – wieloperspektywiczny.

2. CHARAKTERYSTYKA GMINY

2.1 Struktura społeczna Gminy

Gmina Tryńcza jest gminą o charakterze wiejskim położoną w Kotlinie Sandomierskiej, w obrębie dużej jednostki geologicznej zwanej Zapadliskiem Przedkarpackim, w widłach rzeki Wisłok i San. W jej skład wchodzi dziewięć miejscowości: Tryńcza (pełniąca funkcję siedziby Gminy oraz będąca głównym centrum administracyjno-gospodarczym), Głogowiec, Gniewczyna Łańcucka, Gniewczyna Tryniecka, Gorzyce, Jagiełła, Ubieszyn, Wólka Małkowa i Wólka Ogryzkowa. Od strony północno-wschodniej Gmina sąsiaduje z miastem i gminą Sieniawa, od północno — zachodniej z gminą Grodzisko Dolne oraz z gminą Leżajsk, od strony zachodniej z gminą Białobrzegi, od południa z gminą Przeworsk, natomiast od wschodu z gminą Jarosław.

Gmina Tryńcza zajmuje obszar ponad 70 km². Około 68,8 % jej powierzchni stanowią użytki rolne, a pozostałą część lasy, grunty oraz nieużytki. Gmina zajmuje 10,04% powierzchni powiatu przeworskiego oraz 0,39% powierzchni województwa podkarpackiego (liczącego 159 gmin o łącznym obszarze 17 844 km²).

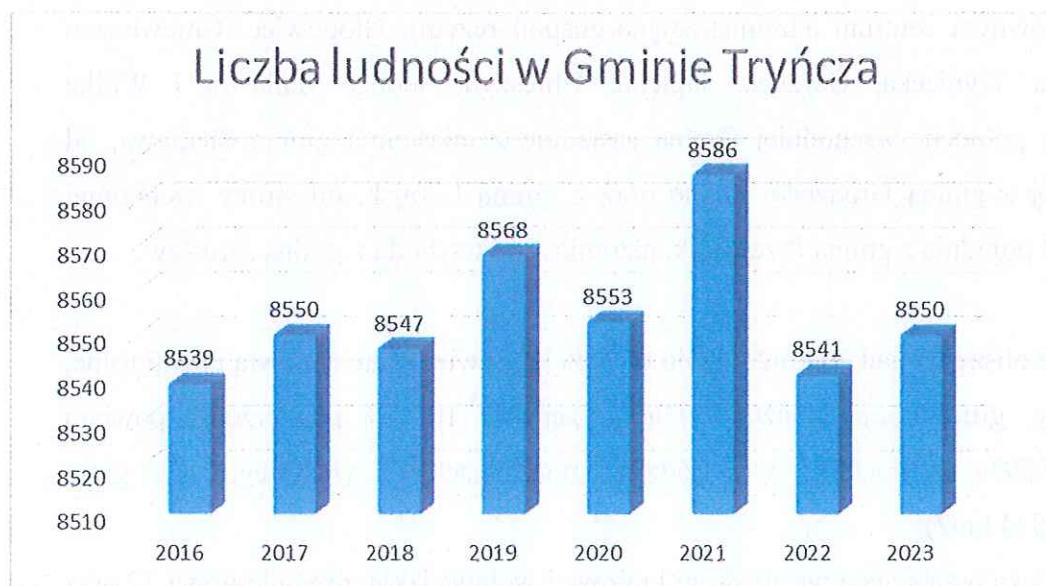
Przez teren Gminy Tryńcza przebiegają ważne drogi krajowe i wojewódzkie: droga krajowa 77 oraz droga wojewódzkie 835 (Lublin Przeworsk — Grabownica Starzeńka), a w niedalekiej odległości znajduje się także autostrada A4. Przez Gminę biegnie także 12 dróg powiatowych o łącznej długości ponad 35 km.

Rysunek 1: Mapa gminy Tryńcza

Źródło: Portal internetowy geoportal-krajowy.pl

Rysunek: Ludność w 2023 roku według płci i wieku

Źródło: Dane własne Urzędu Gminy Tryńcza

Gmina Tryńcza ma 8 550 mieszkańców, z czego 50,5% stanowią kobiety, a 49,5% mężczyźni. W latach 2002-2023 liczba mieszkańców wzrosła o 4,5%. Średni wiek mieszkańców wynosi 38,7 lat i jest mniejszy od średniego wieku mieszkańców województwa podkarpackiego oraz mniejszy od średniego wieku mieszkańców całej Polski.

Gmina Tryńcza ma ujemny przyrost naturalny wynoszący -15. Odpowiada to przyrostowi naturalnemu -1,76 na 1000 mieszkańców gminy Tryńcza. 61,2% mieszkańców gminy Tryńcza jest w wieku produkcyjnym, 21,4% w wieku przedprodukcyjnym, a 17,4% mieszkańców jest w wieku poprodukcyjnym.

Liczba osób bezrobotnych zarejestrowanych w gminie Tryńcza wynosiła 395, w tym 58,73% stanowiły kobiety, natomiast 41,27 % mężczyźni

2.2 Kluczowe problemy i wyzwania społeczne Gminy

W gminie Tryńcza najczęściej występującymi przyczynami trudnej sytuacji życiowej osób i rodzin, a jednocześnie powodami ubiegania się o pomoc społeczną, wskazanymi przez ośrodki pomocy społecznej w 2023 roku było kolejno:

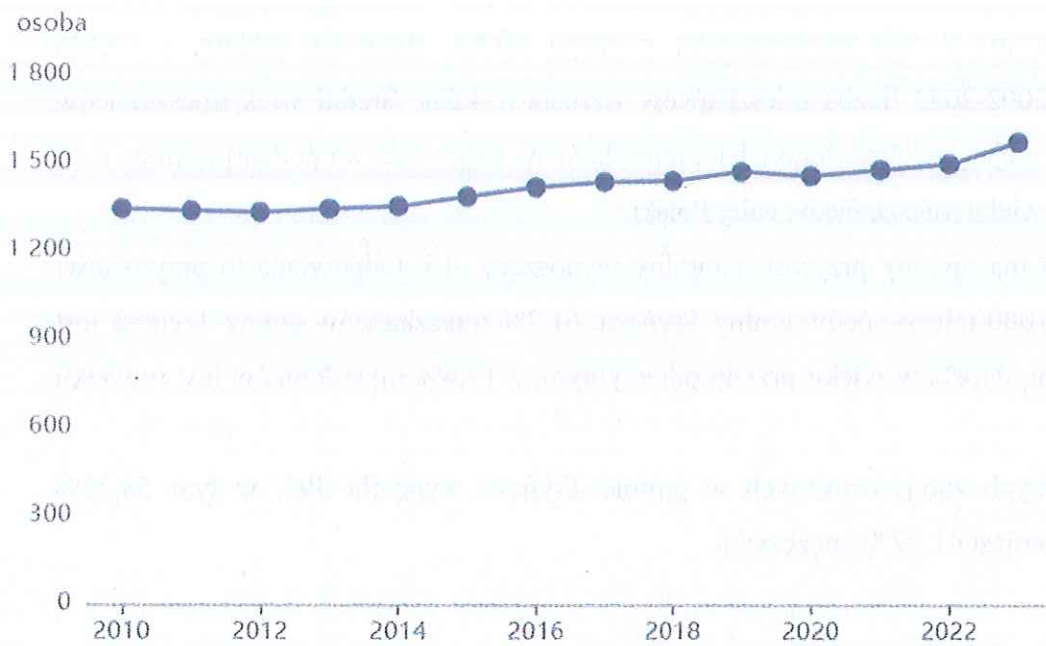
- bezrobocie,
- niepełnosprawność,
- potrzeba ochrony macierzyństwa; w tym potrzeba ochrony wielodzietności;
- ubóstwo.

Pomoc i wsparcie w gminie Tryńcza z pomocy społecznej w 2023 roku uzyskało 282 osób , co stanowiło 3,29% wszystkich mieszkańców gminy. W roku oceny w stosunku do 2022 roku, łączna liczba osób korzystających z pomocy i wsparcia zmniejszyła się o 54 osoby. W przypadku długotrwale korzystających z pomocy społecznej ich liczba osiągnęła poziom 157 osób, co oznaczało spadek w stosunku do roku 2022 o 13 osób.

Powyższe zjawiska są kluczowe w kontekście planowania systemu usług społecznych w gminie, w tym pod kątem deinstytucjonalizacji.

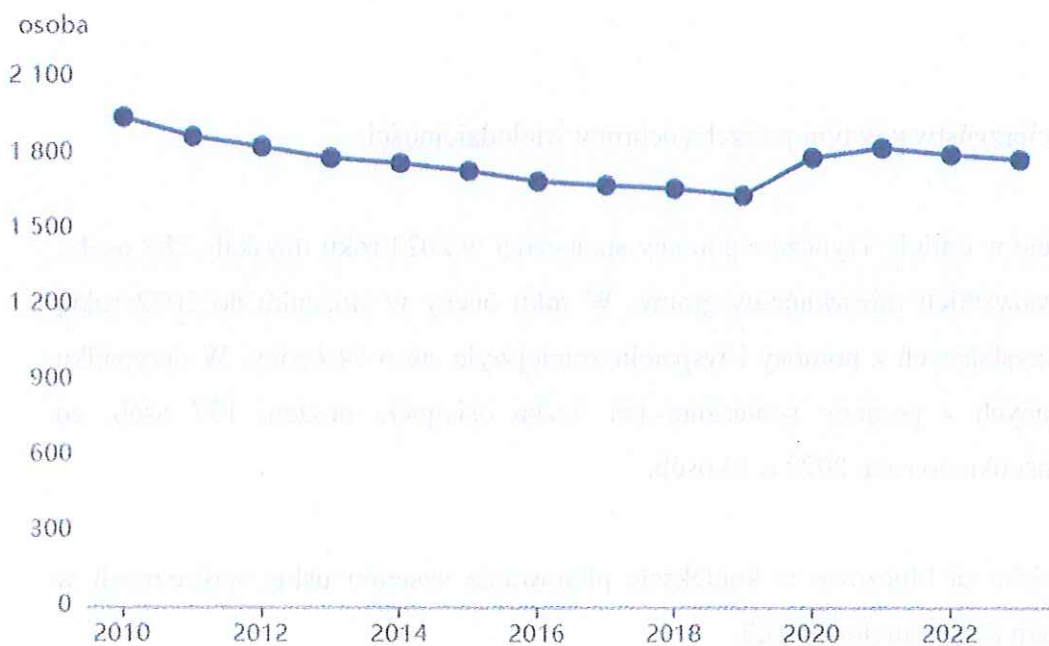
Jednym z najbardziej charakterystycznych trendów demograficznych XXI wieku jest starzenie się społeczeństwa, którego odzwierciedleniem jest m.in. wskaźnik określający stosunek osób w wieku nieprodukcyjnym przypadających na 100 osób w wieku produkcyjnym.

Rysunek: Ludność w wieku poprodukcyjnym na przestrzeni lat

Źródło: GUS, Statystyczne Vademecum Samorządowca

Rysunek: Ludność w wieku przedprodukcyjnym na przestrzeni lat

Źródło: GUS, Statystyczne Vademecum Samorządowca

Rysunek: Ludność w wieku produkcyjnym na przestrzeni lat

Źródło: GUS, *Statystyczne Vademecum Samorządowca*

Na podstawie powyższych wykresów zauważyć można wzrost osób w wieku poprodukcyjnym w Gminie Trynca, a także tendencję spadkową osób w wieku przedprodukcyjnym.

Na podstawie przeprowadzonej analizy można wyodrębnić następujące ustalenia i działania, istotne z punktu widzenia wspomnianego procesu deinstytucjonalizacji usług społecznych, tj. wzmocnienie działań CUS w obszarze wsparcia osób przewlekle i długotrwale chorych oraz osób w wieku poprodukcyjnym. Pozostałe obszary wydają się być zaspokajane przez istniejące i stosowane do tej pory rozwiązania, co nie oznacza zaniechania ich ciągłego monitorowania co do skuteczności i adekwatności do istniejących i identyfikowanych w sposób ciągły potrzeb.

2.3 Analiza dokumentów strategicznych w zakresie deinstytucjonalizacji usług społecznych

2.3.1 Poziom regionalny:

W województwie podkarpackim, obowiązują poniższe dokumenty o charakterze strategicznym, które są realizowane i monitorowane przez Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Rzeszowie.

- *Podkarpacki Plan Rozwoju Usług Społecznych i Deinstytucjonalizacji na lata 2023-2025;*
- *Wojewódzki Program na rzecz wyrównywania szans osób niepełnosprawnych i przeciwdziałania ich wykluczeniu społecznemu na lata 2021-2030;*

- *Wojewódzki Program Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Przeciwdziałania Narkomanii na lata 2022-2030;*
- *Samorząd dla rodziny- Wojewódzki Program Wspierania Rodziny i Systemu Pieczy Zastępczej na lata 2021-2030;*
- *Podkarpacki Program Rozwoju Ekonomii Społecznej na lata 2021-2024;*

2.3.2 Poziom powiatowy

Strategia Rozwoju Powiatu Przeworskiego na lata 2021-2030

Tabela: Cele operacyjne w obszarze „ Zwiększenie efektywności systemu pomocy społecznej i integracji w województwie ” Wojewódzkiego Programu Pomocy Społecznej na lata 2016-2023

Cel operacyjny I	Ograniczenie zjawiska wykluczenia społecznego w województwie.
Cel operacyjny II	Wspieranie rodzin w realizacji funkcji opiekuńczo-wychowawczej.
Cel operacyjny III	Zwiększenie i rozwój oferty świadczeń pomocy społecznej dla seniorów.
Cel operacyjny IV	Promowanie rozwoju infrastruktury pomocy społecznej.
Cel operacyjny V	Doskonalenie kompetencji zawodowych kadry pomocy społecznej

2.3.3. Poziom lokalny

Najważniejszym dokumentem określającym cele, strategiczne działania mające na celu rozwiązanie wielu problemów społecznych lub zminimalizowanie ich skutków w Gminie Tryńcza jest „Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Tryńcza na lata 2023-2030”. Strategia stanowi zatem podstawę do realizacji stosunkowo trwałych wzorów interwencji społecznych, które mają przyczynić się do poprawy warunków życia mieszkańców, w szczególności tych, którzy są zagrożeni marginalizacją i wykluczeniem społecznym, i mogą doprowadzić do integracji społecznej.

Strategia stanowi materiał wyjściowy do opracowania szczegółowych programów i projektów pomocy społecznej. Opracowanie i realizacja strategii rozwiązywania problemów społecznych należy do zadań gminy o charakterze obligatoryjnym, co wynika z ustawy o pomocy społecznej. Ponadto ww. ustawa precyzuje najważniejsze elementy, jakie powinny zostać uwzględnione w tego rodzaju dokumentach.

Cele Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Tryńcza na lata 2023-2030:

- Wspieranie rodzin oraz wspomaganie rozwoju dzieci i młodzieży
- Aktywizacja osób bezrobotnych i mających trudności z odnalezieniem się na rynku pracy
- Współpraca międzysektorowa na rzecz rozwiązywania problemów społecznych

- Zapobieganie i ograniczanie występowania różnego rodzaju uzależnień i patologii
- Integracja i aktywizacja społeczeństwa oraz środowisk lokalnych.

Strategia Rozwoju Gminy Tryńcza na lata 2021-2027

Strategia Rozwoju Gminy Tryńcza na lata 2021-2027

Strategia Rozwoju Gminy Tryńcza na lata 2021-2027 to kilkuletni plan działania wyznaczający strategiczne cele rozwoju gminy. Ustalenia zawarte w Strategii stanowią podstawę do prowadzenia przez władze Gminy długookresowej polityki rozwoju społeczno- gospodarczego. Wokół zawartych w dokumencie ustaleń koncentrować się będą działania władz samorządowych, a także innych interesariuszy, zmierzające do zapewnienia jak najlepszych warunków do dalszego rozwoju gospodarczego i życia mieszkańców gminy.

W ramach *Strategii Rozwoju Gminy Tryńcza na lata 2021-2027* wyodrębnionych zostało pięć obszarów rozwojowych:

- Obszar I: Gospodarka, rynek pracy i rolnictwo.
- Obszar II: Wsparcie społeczne.
- Obszar III: Aktywność społeczna, edukacja i kultura.
- Obszar IV: Infrastruktura i zarządzanie.
- Obszar V: Ochrona środowiska, turystyka i rekreacja.

Dla każdego obszaru powstał szereg celów strategicznych i przypisanych im celów szczegółowych.

Pozostałe dokumenty lokalne

W kwestii rozwiązywania problemów społecznych szczególną wagę przypisuje się lokalnym programom, przyjmowanym uchwałami Rady Gminy. Zaliczyć do nich należy:

- 1) *Wieloletni Program Osłonowy "Posilek w szkole i w domu " na lata 2024-2028¹* - celem programu jest ograniczenie zjawiska niedożywienia dzieci i młodzieży z rodzin o niskich dochodach lub znajdujących się w trudnej sytuacji.
- 2) *Gminny Program Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Przeciwdziałania Narkomanii na rok 2024* określa strategię Gminy w zakresie: profilaktyki

¹ Uchwała Nr XII/130/2015 Rady Gminy Tryńcza z dnia 17 grudnia 2019 r.

alkoholowej, minimalizacji skutków społecznych i indywidualnych wynikających z nadużywania alkoholu, kształtowania właściwych postaw społecznych. Celami Programu są:

- rozpoznawanie specyfiki problemów alkoholowych na terenie Gminy Tryńcza oraz potrzeb lokalnego środowiska w zakresie pomocy w ich rozwiązywaniu;
- zwiększenie dostępności i skuteczności pomocy terapeutycznej dla osób uzależnionych od alkoholu oraz członków ich rodzin,
- zmniejszenie rozmiarów aktualnie zdiagnozowanych problemów alkoholowych oraz zapobieganie powstawaniu nowych,
- promowanie postaw społecznych ważnych dla profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych,
- działalność wychowawcza i informacyjna w zakresie rozwiązywania problemów uzależnień
- zapobieganie wzrostowi i rozpowszechnianiu się problemów narkomanii oraz zmniejszanie zainteresowania dzieci i młodzieży środkami odurzającymi.

3) *Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie w Gminie Tryńcza na lata 2021-2025,*² cele szczegółowe określone w Programie to:

- zmniejszenie skali zjawiska przemocy w rodzinie na terenie Gminy Tryńcza,
- zwiększenie skuteczności działań interwencyjnych wobec osób stosujących przemoc w rodzinie,
- zwiększenie pomocy i ochrony ofiar przemocy w rodzinie.

4) *Strategia Rozwoju Społeczeństwa Obywatelskiego Gminy Tryńcza-* zakłada:

- zwiększenie aktywności społeczności lokalnej,
- skuteczniejsze i efektywniejsze wykorzystanie istniejących zasobów,
- wzrost zaangażowania organizacji lokalnych w zakresie podejmowania działań samorządowych,
- powstanie nowych organizacji pozarządowych i inicjatyw wolontarystycznych,
- usprawnienie procesu informacji,
- zmniejszenie obszaru wykluczenia społecznego,
- stały monitoring potrzeb środowiska społecznego,
- realizację projektów inicjowanych i współorganizowanych przez lokalne społeczności.

---

² Uchwała Nr XXIX/316/2021 Rady Gminy Tryńcza z dnia 09 listopada 2021 r.

3. ANALIZA ZASOBÓW ŚRODOWISKOWYCH

3.1 Analiza zasobów systemu wsparcia i dotychczas realizowanych usług.

3.1.1. Mieszkalnictwo

W gminie Tryńcza oddano do użytku 28 mieszkań. Na każdych 1000 mieszkańców oddano więc do użytku 3,29 nowych lokali. Jest to wartość znacznie mniejsza od wartości dla województwa podkarpackiego oraz znacznie mniejsza od średniej dla całej Polski. Całkowite zasoby mieszkaniowe w gminie Tryńcza to 2 565 nieruchomości. Na każdych 1000 mieszkańców przypada zatem 302 mieszkań. Przeciętna liczba pokoi w nowo oddanych mieszkaniach w gminie Tryńcza to 5,86 i jest znacznie większa od przeciętnej liczby izb dla województwa podkarpackiego oraz znacznie większa od przeciętnej liczby pokoi w całej Polsce.³

3.1.2. Oświata

W zasobach infrastruktury społecznej gminy Tryńcza znajduje się pięć szkół podstawowych:

- Szkoła Podstawowa w Gniewczynie Łańcuckiej, im. gen. A. Chruściela, wraz z oddziałem przedszkolnym,
- Szkoła Podstawowa w Tryńczy im. św. J. Kantego, wraz z oddziałem przedszkolnym,
- Szkoła Podstawowa im. Ojca Św. Jana Pawła II w Gorzycach, wraz z oddziałem przedszkolnym,
- Zespół Szkoły Podstawowej i Przedszkola Samorządowego im. króla Władysława Jagiełło w Jagielle,
- Szkołę Filialną im. Tadeusza Kościuszki w Ubieszynie Szkoły Podstawowej im. św. Jana Kantego w Tryńczy.

Według Narodowego Spisu Powszechnego z 2021 roku 18,8% ludności posiada wykształcenie wyższe, 2,5% wykształcenie policealne, 10,1% średnie ogólnokształcące, a 24,1% średnie zawodowe. Wykształceniem zasadniczym zawodowym legitymuje się 23,6% mieszkańców gminy Tryńcza, gimnazjalnym 3,0%, natomiast 14,6% podstawowym ukończonym natomiast 3,3% mieszkańców zakończyło edukację przed ukończeniem szkoły podstawowej. W zasobach infrastruktury społecznej gminy Tryńcza znajduje się 1 żłobek dysponujący 10 miejscami, 1 przedszkole oraz 4 oddziały przedszkolne przy szkołach, dysponujących 225 miejscami.

3.1.3. Ochrona zdrowia

Na terenie Gminy Tryńcza od 2010 r. funkcjonują niezmiennie 3 przychodnie, liczba praktyk lekarskich w latach 2019-2023 wynosi niezmiennie 1.

³ Bank Danych Lokalnych GUS

Tabela: Placówki ochrony zdrowia

	2019	2020	2021	2022	2023
przychodnie	3	3	3	3	3
praktyki lekarskie	1	1	1	1	1

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS Bank Danych Lokalnych

W ramach podstawowej opieki zdrowotnej w 2019 r. udzielono 22 464 porady, jednak ich liczba w latach 2010-2014 ulegała wahaniom. Najwięcej porad - 23 674 - udzielono w 2010 r.

Tabela: Porady w ramach podstawowej opieki zdrowotnej

	2019	2020	2021	2022	2023
liczba porad	23 674	22 150	21 229	22 919	22 464

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Bank Danych Lokalnych

Na terenie gminy funkcjonują 2 apteki ogólnodostępne. Wraz ze zmianą liczby ludności w gminie zmieniała się liczba osób przypadająca na 1 aptekę ogólnodostępną. Najwyższa wartość wskaźnika wystąpiła w 2022 r. i wyniosła 4 250.

Tabela: Apteki

	2018	2019	2020	2021	2022
apteki ogólnodostępne	2	2	2	2	2
liczba ludności na 1 aptekę ogólnodostępną	4 231	4 246	4 249	4 270	4 250

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS Bank Danych Lokalnych

3.1.4. Kultura i sport

Upowszechnianiem kultury na terenie Gminy Tryńcza zajmuje się Gminne Centrum Kultury i Czytelnictwa Gminy Tryńcza, które funkcjonuje od 2021 roku. Centrum powstało po połączeniu Gminnej Biblioteki Publicznej i Trynieckiego Centrum Kultury.

Do podstawowych zadań GCKiCZ należy działalność w zakresie tworzenia, upowszechniania i ochrony kultury wśród społeczności gminnej, a w szczególności poprzez:

- edukację kulturalną i wychowanie poprzez sztukę,
- tworzenie warunków dla rozwoju amatorskiego ruchu artystycznego oraz zainteresowanie wiedzą

i sztuką,

- tworzenie warunków dla rozwoju folkloru, a także rękodzieła ludowego i artystycznego,
- rozpoznawanie, rozbudzanie i zaspokajanie potrzeb oraz zainteresowań kulturalnych,
- współpracę ze społecznym ruchem kulturalnym i udzielanie pomocy organizacyjno-merytorycznej, a także repertuarowej,
- otaczanie opieką wszelkich wartościowych form, dotyczących zachowania tożsamości narodowej w tym patriotycznych.

Zadania realizowane są m.in. przez organizację imprez kulturalnych, sprawowanie patronatu oraz udzielanie pomocy amatorskim zespołom artystycznym, twórcom i poetom z terenu Gminy, popularyzację i prezentowanie dorobku kulturalnego amatorskich zespołów artystycznych, kapel, zespołów ludowych oraz orkiestry. Dodatkowo z uwagi na fakt, iż w strukturze Centrum znajdują się biblioteki do zadań jednostki należy również szerzenie i rozwój kultury, zapewnienie obsługi bibliotecznej mieszkańcom, rozwój i zaspokajanie potrzeb czytelniczych oraz informacyjnych, upowszechnianie wiedzy i nauki, dbanie o sprawne funkcjonowanie sieci. Oprócz Gminnej Biblioteki, która znajduje się w Tryńcy, na terenie gminy Tryńcza zlokalizowane są również filie w 4 miejscowościach:

- w Ubieszynie,
- w Gorzycach,
- w Jagielle,
- w Gniewczynie Łańcuckiej.

W 2021 r. księgozbiór bibliotek i punktów bibliotecznych wynosił 42 929 pozycji.

Biblioteka posiadała 945 czytelników, którzy dokonali 11 855 wypożyczeń.

Tabela: Placówki biblioteczne w latach 2016-2022

	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Biblioteki i filie	5	5	5	5	5	5	5
Księgozbiór	42 937	40 939	41 604	41 370	41 915	42 383	42 929
Czytelnicy w ciągu roku	1 226		1 088		886		
Wypożyczenia		1 241		1 033		966	945
księgozbioru na zewnątrz	19 047	16 771	16 229	14 462	11 895	11 010	11 855

Źródło: Informacje przekazane przez Urząd Gminy Tryńcza

Dodatkowo na terenie Gminy funkcjonują następujące placówki kulturalne:

- 9 Wiejskich Domów Kultury - zlokalizowanych w miejscowościach Tryńcza, Głogowiec, Gniewczyna Łańcucka, Gniewczyna Tryniecka, Jagiełła, Ubieszyn, Gorzyce, Wólka Małkowa,

Wólka Ogryzkowa,

- 2 Parafialne Oddziały Akcji Katolickiej - miejscowości Tryńcza, Gniewczyna Łańcucka,
- Ruch Apostolski Młodzieży w Gniewczynie Łańcuckiej,
- 3 Izby Pamięci Narodowej - w miejscowościach Tryńcza, Gorzyce, Gniewczyna Łańcucka.
- Izba Turka- w miejscowości Tryńcza
- Galeria sztuki im. Stanisława Perykaszki „Pod Aniołem” w Tryńczy

Jedną z priorytetowych działalności prowadzonych przez Gminę Tryńcza jest propagowanie rozwoju kultury fizycznej i sportu oraz jego upowszechnianie wśród mieszkańców. Aktualnie Gmina dysponuje rozwiniętą infrastrukturą sportową w skład której wchodzi następujące obiekty sportowe:

■ hale sportowe:

- w miejscowości Gniewczyna Łańcucka,
- w miejscowości Tryńcza,
- sala gimnastyczna przy szkole w miejscowości Gorzyce,
- sala gimnastyczna przy Zespole Szkół w Jagielle;

■ stadiony sportowe z boiskiem o nawierzchni trawiastej i zapleczem szatniowo-sanitarnym w czterech miejscowościach,

■ kompleksy boisk sportowo-rekreacyjnych ORLIK, w skład których wchodzi dwa boiska sportowe oraz budynek sanitarno-szatniowy:

- boisko piłkarskie o wymiarach 30m x 62m z nawierzchnią z trawy syntetycznej,
- boisko wielofunkcyjne do koszykówki i piłki siatkowej o wymiarach 19,1 m x 32,1 m z poliuretanową nawierzchnią;

■ boiska:

- w miejscowości Gorzyce,
- w miejscowości Gniewczyna Łańcucka,
- w miejscowości Tryńcza;

■ boiska tartanowe przy szkołach:

- w miejscowości Gniewczyna Łańcucka,
- w miejscowości Jagiella,
- w miejscowości Ubieszyn;

■ sezonowe lodowisko składane Biały Orlik w miejscowości Tryńcza, montowane i funkcjonujące w sezonie zimowym.

■ miasteczko ruchu drogowego przy Szkole Podstawowej w Tryńczy,

■ mobilne miasteczko ruchu drogowego :

- przy szkole Podstawowej w Gniewczynie Łańcuckiej,
- przy szkole Podstawowej w Gorzycach.

Od października 2022 roku przy Gminnym Centrum Kultury i Czytelnictwa Gminy Tryńcza działa również Tryniecka Akademia Rozwoju w ramach której prowadzone są warsztaty dla dzieci i młodzieży pozwalające rozwijać pasje, talenty, kreatywność czy po prostu zdolności manualne. Podczas warsztatów kreatywnych, wokalnych, fotograficznych oraz zdrowego żywienia dzieci poznają i pogłębiają talenty i pasje artystyczne, a także poznają m.in.: zasady zdrowego odżywiania oraz zdobywają wiedzę na podstawie piramidy zdrowego żywienia. Dzieci uczą się, jak komponować posiłki, jakich wyborów żywieniowych dokonywać podczas zakupów z rodzicami, jakie przekąski wybierać. Rozmawiają o pochodzeniu jedzenia, sezonowości, smakach, zawartości witamin w danych warzywach i owocach, wspólnym gotowaniu i spożywaniu posiłków. Podczas zajęć wprowadzane są również elementy aktywności fizycznej, które pozwalają na budowanie więzi i rozwijanie kontaktu z innymi dziećmi. Warsztaty sprzyjają rozwojowi zdolności manualnych oraz osiągnięciu satysfakcji z własnoręcznej pracy, a także podnoszą wiarę w siebie i swoje możliwości. Wspólnie spędzony czas z rówieśnikami sprzyja budowaniu nowych przyjaźni.

3.1.5. Ekonomia społeczna

Niezmiernie ważnym obszarem w kontekście budowania lokalnego rynku usług społecznych jest sfera ekonomii społecznej. Gmina Tryńcza dzięki wspólnym działaniom Caritas Archidiecezji Przemyskiej stworzyła wiele różnych inicjatyw, mających na celu wsparcie osób, które potrzebują pomocy na różnych płaszczyznach. W wyniku tej współpracy powstały podmioty ekonomii społecznej m.in.:

- **Spółdzielnia Socjalna „Gorzyczanka”** - swoją działalność rozpoczęła w czerwcu 2018 r. Spółdzielnia zajmuje się wypiekami cukierniczymi, dożywianiem uczniów w szkołach, usługami cateringowymi oraz obsługą przyjęć okolicznościowych.
- **Centrum Integracji Społecznej w Tryńczy** - od maja 2018 roku w ramach projektu „Razem na rynek pracy” w gminie Tryńcza funkcjonuje CIS. W marcu br. 20 osób zostało uczestnikami IV edycji. Ponadto ciągle funkcjonuje CIS podstawowy liczący 10 osób. W każdy poniedziałek uczestnicy otrzymują paczki żywnościowe. Od 2018 roku, poprzez uczestnictwo w projekcie zatrudnienie u lokalnych przedsiębiorców otrzymało blisko 40 osób.

Tabela: Centrum Integracji Społecznej w Tryńcy na przełomie poszczególnych lat

Edycja	Czas trwania	Ilość uczestników	Ilość uczestników, którzy podjęli zatrudnienie
Edycja I	maj 2018- październik 2019	35	11
Edycja II	listopad 2019 - kwiecień 2021	40	13
Edycja - CIS podstawowy	maj 2021 – do nadal	10	
Edycja III	sierpień 2022 – grudzień 2023	30	12
Edycja IV	marzec 2024 - luty 2026	20	

- Gmina Tryńcza przy współpracy z Caritas realizuje projekt „Usługi mobilne w Gminach Grodzisko Dolne, Tryńcza, Markowa, Miasto Przemyśl oraz DDP w Przemyślu” w ramach którego, 26 osób starszych otrzymuje pomoc w formie usług opiekuńczych świadczonych w miejscu ich zamieszkania. W latach 2018-2023 realizowaliśmy również projekty dot. usług opiekuńczych pod nazwą „Pomocna dłoń” oraz „Życzliwa Dłoń” koordynowanych przez Caritas.
- **Spotkania noworoczno-wigilijne** – w styczniu 2020 r. Gmina Tryńcza przy współpracy z Caritas Archidiecezji Przemyskiej zorganizowała Wigilię dla ponad 1200 mieszkańców gmin: Tryńczy, Zarzecza, Nowej Sarzyny i Leżajska. W 2024 r. po raz kolejny zostało zorganizowane spotkanie opłatkowe dla 600 osób starszych.
- **Paczki żywnościowe dla seniorów** - w okresie świąt Bożego Narodzenia oraz Wielkanocy pracownicy CUS w Gminie Tryńcza odwiedzają seniorów wręczając paczki żywnościowe podarowane przez Caritas Archidiecezji Przemyskiej.
- **Tornister pełen uśmiechów** - w sierpniu 2020 roku gmina Tryńcza była współorganizatorem XII Finału Ogólnopolskiej Akcji Caritas „Tornister Pełen Uśmiechów!”. Podczas finału ponad 200 dzieci otrzymało plecaki, które zostały w pełni wyposażone w najpotrzebniejsze przybory szkolne. Również w sierpniu 2023 r. ponad 200 uczniów uczestniczyło w XV ogólnopolskim finale w Birczy.
- **Turnusy kolonijne w Rajskim** - w 2021 i 2023 roku blisko 200 uczniów szkół podstawowych z terenu Gminy Tryńcza wzięło udział w turnusach kolonijnych w Rajskim organizowanym przez Caritas Archidiecezji Przemyskiej.

- **Gmina Tryńcza solidarna z Ukrainą – pomagamy** działania skierowane na pomoc mieszkańcom Ukrainy, których wojna zmusiła do opuszczenia granic swojego Państwa. Przy współpracy z Caritas Archidiecezji Przemyskiej włączyliśmy się w konkretną pomoc m.in. pracownicy CUS i CIS oraz KGW w Gniewczynie Łańcuckiej przygotowali 3 tys. kanapek, które przez struktury Caritas trafiały do uchodźców, czekających na granicy po stronie polskiej i ukraińskiej; pracownicy CIS wypiekali chleb, który również trafiał do potrzebujących; pomagaliśmy w załadunku oraz rozładunku samochodów ciężarowych (w punkcie przeładunkowym) które transportowały dary do mieszkańców Ukrainy.

Gmina Tryńcza w 2022 r. otrzymała wyróżnienie jako Lider Ekonomii Społecznej w kategorii **Samorząd Przyjazny Ekonomii Społecznej** podczas Podkarpackiego Forum Ekonomii Społecznej w Rzeszowie.

3.1.6 Gospodarka

W gminie Tryńcza w roku 2022 w rejestrze REGON zarejestrowanych było 620 podmiotów gospodarki narodowej, z czego 526 stanowiły osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą. W tymże roku zarejestrowano 85 nowych podmiotów, a 28 podmiotów zostało wyrejestrowanych. Na przestrzeni lat 2009-2022 najczęściej (85) podmiotów zarejestrowano w roku 2022, a najmniej (28) w roku 2011. W tym samym okresie najczęściej (44) podmiotów wykreślono z rejestru REGON w 2011 roku, najmniej (7) podmiotów wyrejestrowano natomiast w 2009 roku.

Według danych z rejestru REGON wśród podmiotów posiadających osobowość prawną w gminie Tryńcza najczęściej (19) jest stanowiących spółki handlowe z ograniczoną odpowiedzialnością. Analizując rejestr pod kątem liczby zatrudnionych pracowników można stwierdzić, że najczęściej (608) jest mikro-przedsiębiorstw, zatrudniających 0-9 pracowników. 1,0% (6) podmiotów jako rodzaj działalności deklaruowało rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo, jako przemysł i budownictwo swój rodzaj działalności deklaruowało 47,3% (29 podmiotów), a 51,8% (321) podmiotów w rejestrze zakwalifikowana jest jako pozostała działalność.

Wśród osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą w gminie Tryńcza najczęściej deklarowanymi rodzajami przeważającej działalności są Budownictwo (31.2%) oraz Przetwórstwo przemysłowe (20.9%). Analizując sektor przedsiębiorstw pod względem klasyfikacji PKD 2007 zauważalna jest dominacja przedsiębiorstw z sekcji F (Budownictwo). Na kolejnych miejscach znalazły się firmy należące do sekcji C (Przetwórstwo przemysłowe) oraz sekcji G (Handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle).

Tabela: Podmioty gospodarki narodowej wpisane do rejestru REGON wg klasyfikacji PKD 2007

	20	20	20	20
Sekcja A - Rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo	3	4	5	4
Sekcja B - Górnictwo i wydobywanie	0	0	0	0
Sekcja C - Przetwórstwo przemysłowe	7	87	1	1
Sekcja D - Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną, gorącą wodę i powietrze do układów klimatyzacyjnych	5		1	1
i odpadami oraz działalność związana z rekultywacją	0	0	0	0
Sekcja F - Budownictwo	9	11	1	1
Sekcja G - Handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle	4	4	3	6
	7	71	7	8
	4		7	3
Sekcja H - Transport i gospodarka magazynowa	4	44	4	4
Sekcja I - Działalność związana z zakwaterowaniem i usługami	6	6	5	6
Sekcja J - Informacja i komunikacja	1	14	1	1
Sekcja K - Działalność finansowa	3	4	4	3

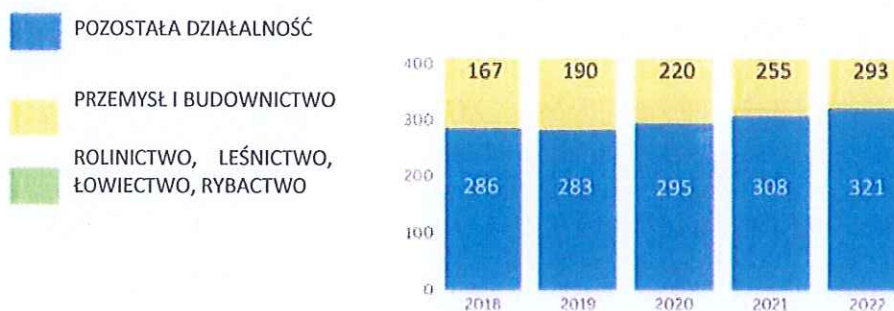
Sekcja L - Działalność związana z obsługą rynku nieruchomości	2	2	2	2
Sekcja M - Działalność profesjonalna, naukowa i techniczna	2	2	2	2
	2	4	4	5
Sekcja N - Działalność w zakresie usług administrowania i działalność wspierająca	8	8	8	13
Sekcja O - Administracja publiczna i obrona narodowa; obowiązkowe zabezpieczenia społeczne	9	9	9	9
Sekcja P - Edukacja	5	6	5	5
Sekcja Q - Opieka zdrowotna i pomoc społeczna	1	1	2	2
Sekcja R - Działalność związana z kulturą, rozrywką i rekreacją	2	3	3	3
Sekcja S i T - Pozostała działalność usługowa pracowników; gospodarstwa domowe produkujące wyroby i świadczące	3	3	3	3
	2	3	4	9
Sekcja U - Organizacje i zespoły eksterminatoryjne	0	0	0	0

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS Bank
Danych Lokalnych

W analizowanym okresie najwięcej nowych przedsiębiorstw zarejestrowano w 2022 r. - ich liczba wyniosła wówczas 85. W każdym roku wśród powstających przedsiębiorstw dominowały podmioty należące do grupy „Pozostała działalność”, a na drugim miejscu znajdowała się grupa „Przemysł i Budownictwo”. Najmniej przedsiębiorstw zarejestrowano w 2019r.

Wykres: Nowo zarejestrowane w rejestrze REGON podmioty gospodarki narodowej wg grup sekcji PKD

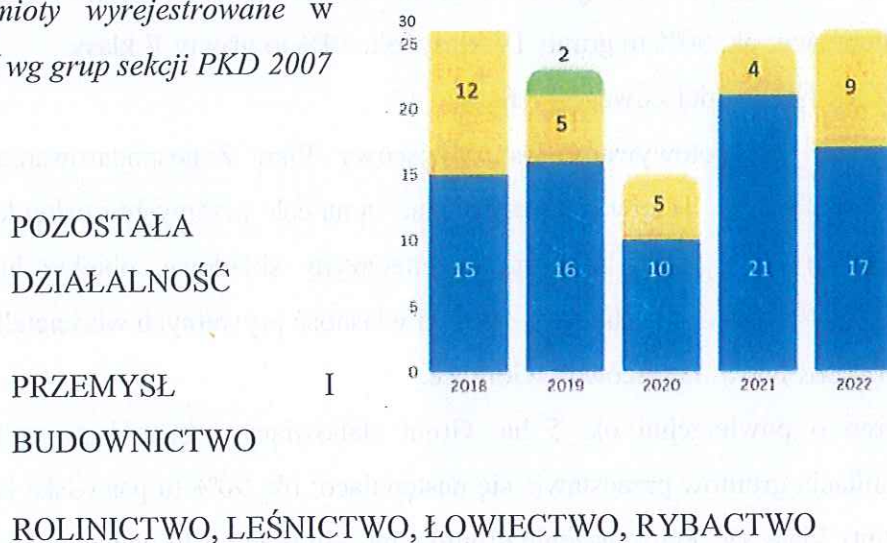

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS Bank Danych Lokalnych

Największa liczba podmiotów wyrejestrowanych z rejestru REGON zanotowano w 2022 r., zaś najmniejszą - dwa lata później. Podobnie jak w przypadku przedsiębiorstw nowo zarejestrowanych, najwięcej podmiotów wyrejestrowywanych z rejestru REGON należało do grupy „Pozostała działalność”.

Wykres : Podmioty wyrejestrowane w rejestru REGON wg grup sekcji PKD 2007

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS Bank Danych Lokalnych

Gmina Tryńcza posiada duży potencjał inwestycyjny. Dogodne położenie stwarza możliwości ekspansji gospodarczej. Szczególne znaczenie w tym zakresie posiadają grunty położone w południowo-wschodniej części Gniewczyny Łańcuckiej, (dawny teren Fabryki Wagonów), w pobliżu wjazdu na autostradę.

Poniżej przedstawiono wszystkie obszary inwestycyjne położone na terenie Gminy:

- OBSZAR NR 1: miejscowość Gniewczyna Łańcucka.

W studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Tryńcza tereny te przeznaczone są na cele inwestycyjne przemysłu i rzemiosła. Obszar ten podzielono na 3 warianty:

■ Wariant I - teren o powierzchni ok. 22 ha, w tym grunty stanowiące własność Gminy Tryńcza - 2ha, pozostałe to grunty prywatnych właścicieli. Bonitacja gruntów przedstawia się następująco: ok. 30% gruntów klasy IV, ok. 60% gruntów klasy V, ok. 10% gruntów klasy

VI.

■ Wariant II - teren o powierzchni ok. 12 ha, w tym grunty stanowiące własność Gminy Tryńcza - 5,64 ha, pozostałe to grunty właścicieli prywatnych. Bonitacja gruntów przedstawia się następująco: ok. 30% gruntów to grunty klasy IV, ok. 50% gruntów to grunty klasy V, ok. 20% gruntów to grunty klasy VI.

■ Wariant III - teren o powierzchni ok. 30 ha, w tym grunty stanowiące własność Gminy Tryńcza - 2,12 ha, pozostałe grunty to grunty właścicieli prywatnych. Bonitacja przedstawia się następująco: ok. 50% to grunty IV klasy, ok. 50% to grunty V klasy.

- OBSZAR NR 2: miejscowość Tryńcza.

Obecnie przygotowywany jest Miejscowy Plan Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Tryńcza. Tereny te przeznaczone są na cele przemysłu i usług komercyjnych. Na obszarze ok. 1,50 ha znajdują się magazyny składowe, obiekty handlu i piekarni. Pozostały teren o pow. ok. 2 ha stanowi własność prywatnych właścicieli.

- OBSZAR NR 3: miejscowość Gorzyce.

Teren o powierzchni ok. 5 ha. Grunt stanowiący własność prywatnych właścicieli. Bonitacja gruntów przedstawia się następująco: ok. 90% to pastwiska klasy V, ok. 10% grunty klasy IV. Przeznaczenie gruntów na cele przemysłu wymaga opracowania zmiany studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Tryńcza opracowania Miejscowego Planu Zagospodarowania terenu.

- OBSZAR NR 4: miejscowość Gorzyce.

Teren o powierzchni ok. 5 ha, grunt stanowiący własność prywatnych właścicieli. Bonitacja gruntów przedstawia się następująco: ok. 90% grunty orne klasy IV, ok. 10% grunty klasy V. Przeznaczenie gruntów na cele przemysłu wymaga opracowania Miejscowego Planu Zagospodarowania terenu.

W obszarze tym funkcjonuje tartak.

- OBSZAR NR 5: miejscowość Jagiełła.

W studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Tryńcza tereny te przeznaczone są na cele rekreacji i wypoczynku. Powierzchnia ok. 153 ha, to grunty stanowiące własność Gminy Tryńcza. Ich bonitacja przedstawia się następująco: ok. 80% stanowią pastwiska klasy III, ok. 20% stanowią pastwiska i grunty orne klasy IV.

- OBSZAR NR 6: miejscowość Jagiełła.

W studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Tryńcza tereny te przeznaczone są na cele rekreacji i wypoczynku. Teren o powierzchni ok. 20 ha,

grunty stanowiące własność Gminy Tryńcza. Bonitacja gruntów przedstawia się następująco: ok. 85 % stanowią pastwiska klasy IV, ok. 15 % stanowią pastwiska klasy V.

3.1.7. Aktywność społeczna mieszkańców

Wspólnoty lokalne są podstawowym środowiskiem budującym tożsamość obywateli i określającym obszar ich działalności. W nich tworzy się (lub degeneruje) kapitał społeczny - istotny z punktu widzenia losów zarówno jednostek, jak i wspólnot. Władze samorządowe powinny i mogą stanowić element lokalnych wspólnot, które budują społeczeństwo obywatelskie zarówno na poziomie gmin jak i w wymiarze globalnym.

Spółeczeństwo obywatelskie jest typem środowiska moralnego, umożliwiającym wszechstronny rozwój człowieka jako istoty społecznej, zdolnej do nawiązywania i podtrzymywania, nawet wbrew przeciwnościom, solidarnej więzi z innymi oraz zdolnej do realizacji zespołu idei demokratycznych - opartych na godności, rozumie, wolności i odpowiedzialności. Chcąc zmanifestować w sołectwach oraz w całej gminie, aktywność uczestnictwa w życiu zarówno społecznym, jak i politycznym podjęto Uchwałę nr YII/64/2015 Rady Gminy Tryńcza z dnia 24 czerwca 2015 r. w sprawie przyjęcia Strategii Rozwoju Społeczeństwa Obywatelskiego Gminy Tryńcza.

W polskim prawie definicję ustawową organizacji pozarządowej zawiera art. 3 ust. 2 ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie⁴, zgodnie z którym organizacjami pozarządowymi są, niebędące jednostkami sektora finansów publicznych, w rozumieniu przepisów o finansach publicznych, i niedziałające w celu osiągnięcia zysku, osoby prawne lub jednostki nieposiadające osobowości prawnej utworzone na podstawie przepisów ustaw, w tym fundacje i stowarzyszenia (przy czym niektórych przepisów ustawy nie stosuje się do fundacji publicznych i fundacji partii politycznych). Ustawa określa zasady oraz formy współpracy organów administracji publicznej z organizacjami pozarządowymi i innymi podmiotami społeczeństwa obywatelskiego, sfery aktywności społecznej i ekonomicznej organizacji pozarządowych.

Na terenie gminy Tryńcza działają następujące organizacje pozarządowe:

- 9 Kół Gospodyń Wiejskich - Tryńcza, Głogowiec, Gniewczyna Łańcucka, Gniewczyna Tryniecka, Jagiełła, Ubieszyn, Gorzyce, Wólka Małkowa, Wólka Ogryzkowa,

---

- 4 Ludowe Kluby Sportowe - LKS „Wisłoczanka” Tryńcza, LKS „SAN” Gorzyce, LKS „Huragan” Gniewczyna, LKS „Zorza” Jagiełła,
- 7 Ochotniczych Straży Pożarnych - Tryńcza, Gniewczyna Łańcucka, Gniewczyna Tryniecka, Gorzyce, Jagiełła, Głogowiec, Ubieszyn,
- 3 stowarzyszenia - Stowarzyszenie Kraina Sanu- Lokalna Grupa Działania, Stowarzyszenie Chóralne Chór „Cantilena” i „Przyjaciół Czytelnictwa”, Parafialne Stowarzyszenie Rozwoju „Wiara”
- 5 Straży Grobowych – Tryńcza, Gniewczyna Łańcucka., Gniewczyna Tryniecka, Gorzyce, Jagiełła.

Koła Gospodyń Wiejskich funkcjonują jako dobrowolna, samorządna i niezależna społeczno-zawodowa organizacja kobieca, działająca na terenach wiejskich, będąca jednym z rodzajów społeczno-zawodowych organizacji rolników. Bronią praw, reprezentują interesy i działają na rzecz poprawy sytuacji społeczno-zawodowej kobiet wiejskich oraz ich rodzin. Ich działalność koncentruje się na pięciu aspektach:

- pomocy rodzinom wiejskim w wychowaniu, kształceniu i organizacji wypoczynku dzieci oraz młodzieży,
- działaniu na rzecz ochrony zdrowia i zabezpieczenia socjalnego rodzin wiejskich,
- rozwijaniu przedsiębiorczości kobiet,
- racjonalizowaniu wiejskiego gospodarstwa domowego i zwiększaniu uczestnictwa mieszkańców wsi w dziedzinie kultury oraz kultywowaniu folkloru.

Koła gospodyń wiejskich działają na podstawie ustawy z dnia 8 października 1982 r. społeczno-zawodowych organizacjach rolników oraz uchwalonych przez siebie regulaminów. Są one tworzone jako wyodrębnione jednostki organizacyjne kółek rolniczych posiadają swoją reprezentację we wszystkich ich statutowych organach.

Ludowe Kluby Sportowe prowadzą działalność w zakresie wychowania fizycznego i sportu, organizują dla tego celu ludność wsi, popularyzują wychowanie fizyczne i sport na terenie lokalnym oraz podnoszą poziom społeczny i kulturalny swych członków.

Ideą jest upowszechnianie i udostępnianie różnych form kultury fizycznej w środowisku wiejskim. Różnorodność organizowanych zawodów sportowych, imprez rekreacyjnych i turystycznych w naturalny sposób zachęca dzieci, młodzież i dorosłych do aktywnego udziału w sporcie, wyrabiania potrzeby ruchu, sprawdzenia się w rywalizacji i udziału w sportowej zabawie.

Tabela: Ludowe Kluby Sportowe z terenu gminy Tryńcza

Nazwa sołectwa	Ilość członków
LKS HURAGAN Gniewczyna	85
LKS SAN Gorzyce	150
LKS ZORZA Jagiełłą	63
LKS WISLOCZANKA Tryńcza	60
Ogółem	358

Źródło: Informacje przekazane przez Urząd Gminy Tryńcza

Ochotnicza Straż Pożarna to umundurowana, wyposażona w specjalistyczny sprzęt, organizacja społeczna, składająca się z grupy ochotników, przeznaczona w szczególności do walki z pożarami, klęskami żywiołowymi i innymi miejscowymi zagrożeniami.

Do głównych celów i zadań OSP należą:

- prowadzenie działalności mającej na celu zapobieganie pożarom oraz współdziałanie w tym zakresie

z Państwową Strażą Pożarną, organami samorządowymi i innymi podmiotami,

- udział w akcjach ratowniczych przeprowadzanych w czasie pożarów, zagrożeń ekologicznych związanych z ochroną środowiska, wypadków oraz innych klęsk i zdarzeń,

- informowanie ludności o istniejących zagrożeniach pożarowych i ekologicznych oraz sposobach ochrony przed nimi,

- upowszechnianie, w szczególności w

- wśród członków, kultury fizycznej i sportu oraz prowadzenia działalności kulturalnej i oświatowej,

- wykonywanie zadań wynikających z przepisów o ochronie przeciwpożarowej,

- działania na rzecz ochrony środowiska,

- wspomaganie rozwoju społeczności lokalnych na własnym terenie,

- wykonywanie innych zadań określonych w statucie OSP.

- występy na zawodach sportowo-pożarniczych.

Ochotnicze Straże Pożarne na terenie Gminy tworzą własne jednostki według granic administracyjnych sołectw i zrzeszają się w Gminny Związek Ochotniczych Straży Pożarnych. Koordynację działań statutowych prowadzi Zarząd Gminny OSP.

Z kolei Stowarzyszenie „Kraina Sanu” - Lokalna Grupa Działania stanowi rodzaj partnerstwa terytorialnego z siedzibą w Tryńczy, zrzeszającego przedstawicieli lokalnych organizacji (z sektora publicznego, prywatnego i pozarządowego) oraz mieszkańców obszaru

wyznaczonego granicą gmin członkowskich. Głównym celem działania stowarzyszenia jest współpraca z organizacjami pozarządowymi oraz wspieranie ich działalności. Stowarzyszenie powstało w ramach Schematu I Pilotażowego Programu Leader+ jako partnerstwo trójsektorowe. Obszar objęty Lokalną Strategią Rozwoju obejmuje sześć gmin, w tym: jedną gminę z powiatu leżajskiego (Kuryłówka), trzy gminy z powiatu przeworskiego (Adamówka, Tryńcza, Sieniawa) oraz dwie gminy z powiatu jarosławskiego (Wiążownica i Jarosław). Obszar LSR zajmuje łącznie 910 km². Teren miejski stanowi ok. 0,8% powierzchni tj. 7 km², natomiast ok. 99,2% powierzchni, czyli 903 km² należy do terenów wiejskich. Powierzchnia obszaru LSR wynosi 5% w stosunku do całkowitej powierzchni województwa podkarpackiego.

Kolejną organizację pozarządową jest Stowarzyszenia Chóralnego „Chór Cantilena” i „Przyjaciół Czytelnictwa” w Tryńczy. Jego misją jest rozwój umuzykalnienia wśród lokalnej społeczności, popularyzacja kultury śpiewu, kultywowanie chrześcijańskich wartości religijnych, pobudzanie wartości patriotycznych i ludowych oraz rozwój i umacnianie więzi społecznych w środowisku. Prowadzone są działania w zakresie nauki śpiewu, w tym chóralnego na głosy o tematyce religijnej, patriotycznej i ludowej. Organizowane są występy, koncerty, przeglądy festiwale i konkursy śpiewacze, spotkania lokalnej społeczności z pieśnią, inscenizacjami, a także lokalne imprezy artystyczne.

W Gminie Tryńcza funkcjonuje również Parafialne Stowarzyszenie Rozwoju „Wiara”, które jest organizacją społeczną, z siedzibą znajdującą się w Tryńczy, działającą aktywnie od 2010 roku. Stowarzyszenie skupia osoby cechujące się troską o dobro ogółu, a jej funkcjonowanie oparte jest przede wszystkim na pracy społecznej członków. Głównym celem Stowarzyszenia jest wychowanie uczestników w duchu wartości narodowych i katolickich oraz wykształcenie w nich pełni poczucia obowiązków społecznych, ponadto:

- Upowszechnianie społecznej nauki kościoła katolickiego.
- Propagowanie wychowania dzieci i młodzieży w duchu chrześcijańskich zasad moralno-etycznych.
- Promowanie i upowszechnianie edukacji przedszkolnej, wyrównywanie szans edukacyjnych.
- Rehabilitacja zawodowa i społeczna osób niepełnosprawnych.
- Wspieranie rozwoju i dostępności kultury.
- Działania na rzecz aktywizacji zawodowej, łagodzenia skutków bezrobocia.
- Promocja i organizacja wolontariatu

- Tworzenie i promocja programów mających na celu pomoc rodzinom i osobom w trudnej sytuacji życiowej oraz wyrównywania szans tych rodzin i osób (w tym osób niepełnosprawnych), a także tworzenie programów dla osób starszych i samotnych.
- Organizacja zajęć edukacyjnych oraz rekreacyjnych dla dzieci i młodzieży, w szczególności z rodzin wieloprotblemowych.
- Działalność wspomagająca rozwój gospodarczy, w tym: rozwój przedsiębiorczości, promocja zatrudnienia i aktywizację zawodową wśród osób pozostających bez pracy lub osób zagrożonych jej utratą.
- Działalność związana z rozwojem świadomości społecznej, przeciwdziałaniem patologiom społecznym.
- Pozyskiwanie zewnętrznych źródeł finansowania

Warto zaznaczyć również współczesną tradycję straży grobowej na terenie Gminy Trynca. Związana jest ona z czuwaniem przy Grobie Pańskim w okresie Triduum Paschalnego oraz uświetnieniem Świąt Zmartwychwstania Pańskiego. Na terenie Gminy funkcjonuje 5 Straży Grobowych.

Dokonując zestawienia zbiorczego potencjału społecznego trzeciego sektora z terenu Gminy Trynca, należy zaznaczyć, że ponad 1 000 osób zaangażowanych jest w działalność społeczną Gminy.

Koła Gospodyń Wiejskich funkcjonują jako dobrowolna, samorządna i niezależna społeczno-zawodowa organizacja kobieca, działająca na terenach wiejskich, będąca jednym z rodzajów społeczno-zawodowych organizacji rolników. Bronią praw, reprezentują interesy i działają na rzecz poprawy sytuacji społeczno-zawodowej kobiet wiejskich oraz ich rodzin. Ich działalność koncentruje się na pięciu aspektach:

- pomocy rodzinom wiejskim w wychowaniu, kształceniu i organizacji wypoczynku dzieci oraz młodzieży,
- działaniu na rzecz ochrony zdrowia i zabezpieczenia socjalnego rodzin wiejskich,
- rozwijaniu przedsiębiorczości kobiet,
- racjonalizowaniu wiejskiego gospodarstwa domowego i zwiększaniu uczestnictwa mieszkańców wsi w dziedzinie kultury oraz kultywowaniu folkloru.

Koła gospodyń wiejskich działają na podstawie ustawy z dnia 8 października 1982 r. społeczno-zawodowych organizacjach rolników oraz uchwalonych przez siebie regulaminów. Są one tworzone jako wyodrębnione jednostki organizacyjne kółek rolniczych 2 posiadają

swoją reprezentację we wszystkich ich statutowych organach.

Ludowe Kluby Sportowe prowadzą działalność w zakresie wychowania fizycznego i sportu, organizują dla tego celu ludność wsi, popularyzują wychowanie fizyczne i sport na terenie lokalnym oraz podnoszą poziom społeczny i kulturalny swych członków.

Ideą jest upowszechnianie i udostępnianie różnych form kultury fizycznej w środowisku wiejskim. Różnorodność organizowanych zawodów sportowych, imprez rekreacyjnych i turystycznych w naturalny sposób zachęca dzieci, młodzież i dorosłych do aktywnego udziału w sporcie, wyrabiania potrzeby ruchu, sprawdzenia się w rywalizacji i udziału w sportowej zabawie.

IV. DIAGNOZY POTRZEB W KONTEKŚCIE PROCESU DEINSTYTUCJONALIZACJI

4.1 Diagnoza potrzeb mieszkańców Gminy Tryńcza

W niniejszym rozdziale zamieszczamy najważniejsze informacje obejmujące potrzeby (różnych grup) mieszkańców w kontekście deinstytucjonalizacji usług społecznych w Gminie Tryńcza. Tego rodzaju potrzeby powinny być realizowane w szerszym kontekście, obejmującym m.in. sytuację życiową (w tym rodzinną), fazę życia, relacje z innymi, stan zdrowia i stopień samodzielności, hierarchię podzielanych wartości czy indywidualne preferencje i oczekiwania.

Jak już wspomnieliśmy, uznawanie powyższych wartości czy sfer życia za ważne jest uzależnione od indywidualnych uwarunkowań. Oznacza to, że proces deinstytucjonalizacji musi uwzględniać tego rodzaju preferencje, aby zapewnić różnym grupom odbiorców dopasowany, „szyty na miarę” pakiet usług społecznych. Ankietowanym zaprezentowano zestaw stwierdzeń, zawierających różne przekonania, istotne z punktu widzenia identyfikacji potrzeb odbiorców.

Podstawą diagnozy potrzeb społecznych były badania opinii mieszkańców gminy Tryńcza, uwzględniające dostrzegane przez nich problemy, a następnie określające ich oczekiwania. Diagnoza problemów społecznych w gminie Tryńcza wskazuje na występowanie zróżnicowanych problemów, chociaż ich skala wydaje się kształtować na średnim poziomie. W największym stopniu mieszkańcom gminy udzielają się kłopoty związane z długotrwałymi i ciężkimi chorobami, procesem starzenia się społeczeństwa czy problemami związanymi z niepełnosprawnością.

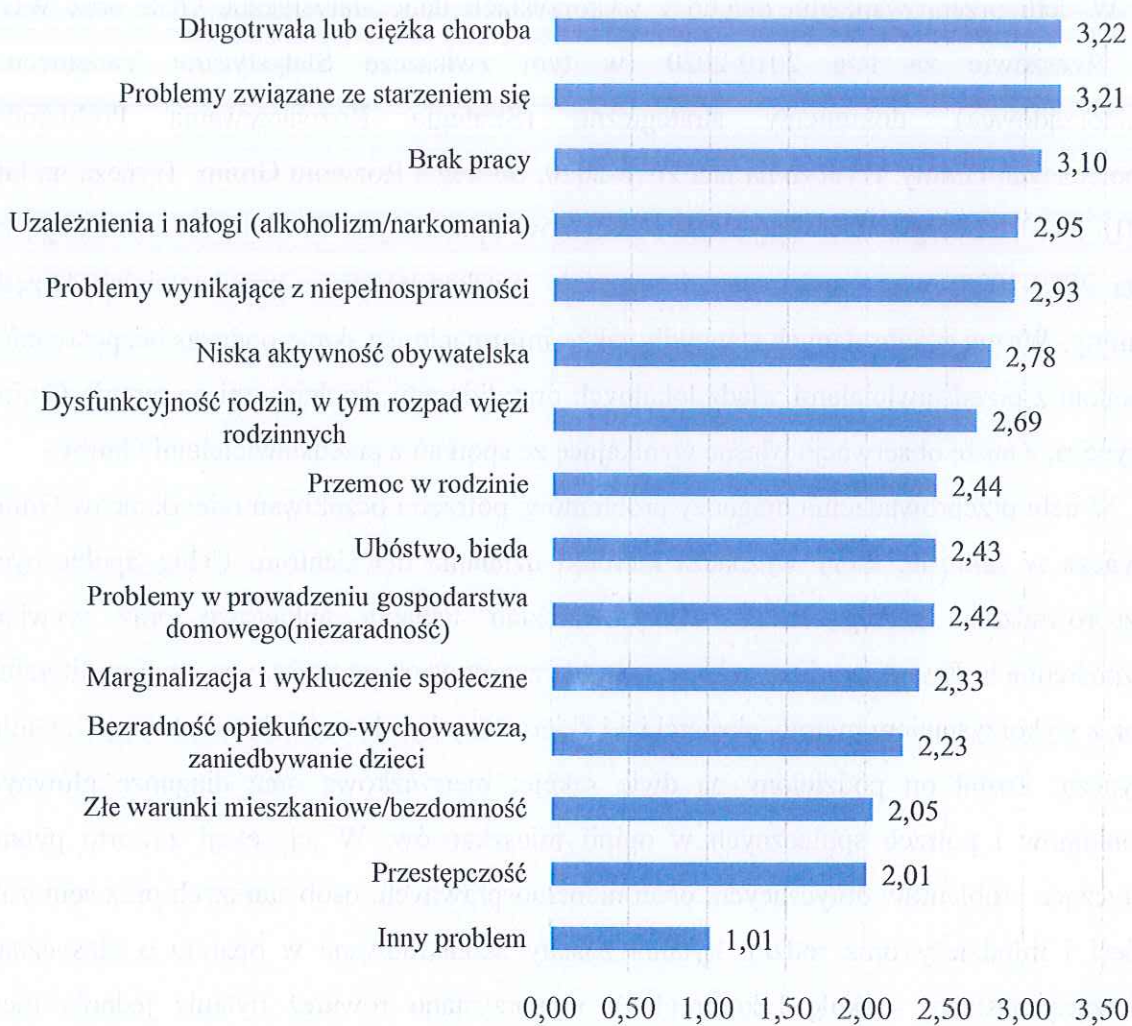

W celu przeprowadzenia diagnozy wykorzystano dane statystyczne GUS oraz WUS w Rzeszowie za lata 2010-2020 (w tym zwłaszcza Statystyczne Vademecum Samorządowca), dokumenty strategiczne (Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Tryńcza na lata 2016-2020, Strategia Rozwoju Gminy Tryńcza na lata 2016-2020, Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Powiatu Przeworskiego na lata 2019-2023) oraz informacje i materiały przekazane przez przedstawicieli Urzędu Gminy. Ważne źródło danych stanowiły także informacje uzyskane podczas bezpośrednich spotkań z przedstawicielami władz lokalnych oraz liderami działającymi na terenie Gminy Tryńcza, a także obserwacje własne wynikające ze spotkań z przedstawicielami Gminy.

W celu przeprowadzenia diagnozy problemów, potrzeb i oczekiwań mieszkańców Gminy Tryńcza w zakresie, który wyznacza kierunki działania dla Centrum Usług Społecznych, przeprowadzono szereg analiz. Przeprowadzono badania ankietowe oraz wywiady bezpośrednie. Kwestionariusz ankiety został przygotowany na podstawie studiów literatury oraz z wykorzystaniem metody eksperckiej i skierowany był do osób zamieszkujących Gminę Tryńcza. Został on podzielony na dwie sekcje: metryczkową oraz diagnozę głównych problemów i potrzeb społecznych w opinii mieszkańców. W tej sekcji zawarto pytania dotyczące problemów dotyczących: osób niepełnosprawnych, osób starszych oraz seniorów, dzieci i młodzieży oraz rodzin. Pytania zostały skonstruowane w oparciu o klasyczną - mierzącą postawy - skalę Likerta (1-5), wykorzystano również pytania jednokrotnego i wielokrotnego wyboru, w celu zrozumienia potrzeb społecznych oraz możliwości ich zaspokojenia w kontekście funkcjonowania Centrum Usług Społecznych w Gminie Tryńcza.

Odnosząc się do uzyskanych wypowiedzi mieszkańców można stwierdzić, iż średnio żadne ze wskazanych w ankiecie potencjalnych problemów nie zostały określone jako występujące w dużym, czy w bardzo silnym stopniu. W przypadku trzech odpowiedzi mieszkańców dot. długotrwałej i ciężkiej choroby, starzenia się społeczeństwa i braku pracy

(wyk. 1) średnia ocena została określona na poziomie ponad 3 w przyjętej skali, co oznacza, że problem istnieje w umiarkowanym stopniu.

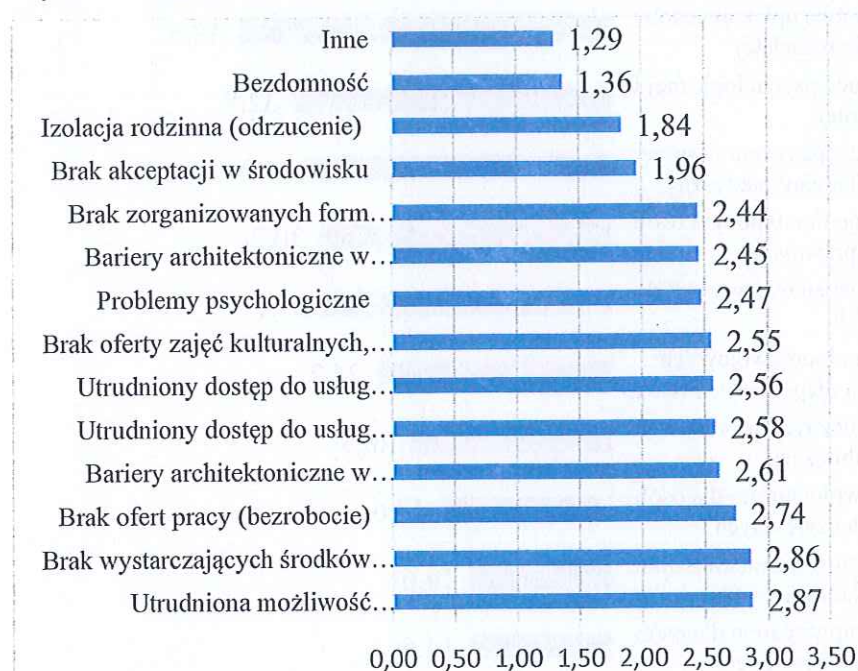
Źródło: opracowanie własne na podstawie raportów CUS w Gminie Trynca

Wymienione w ankiecie problemy (ubóstwo, bieda dysfunkcyjność rodzin, w tym rozpad więzi rodzinnych, bezradność opiekuńczo-wychowawcza, zaniedbywanie dzieci, problemy w prowadzeniu gospodarstwa domowego, przemoc w rodzinie, marginalizacja i wykluczenie społeczne, złe warunki mieszkaniowe/bezdomność, niska aktywność obywatelska) lokują się w świetle opinii mieszkańców na poziomie od minimalnego do umiarkowanego stopnia.

W świetle powyższych danych słusznym wydaje się wzmocnienie działań w obszarze wsparcia osób przewlekle i długotrwale chorych oraz osób w wieku poprodukcyjnym. Pozostałe obszary wydają się być zaspokajane przez istniejące i stosowane do tej pory rozwiązania, co nie oznacza zaniechania ich ciągłego monitorowania co do skuteczności i adekwatności do istniejących i identyfikowanych w sposób ciągły potrzeb.

Tę samą metodę pomiaru zastosowano do rozpoznania negatywnych zjawisk odnoszących się do osób niepełnosprawnych. Uzyskane opinie wskazują na występowanie tego typu problemów na poziomie od minimalnego do umiarkowanego stopnia: problemy psychologiczne, utrudniony dostęp do usług rehabilitacyjnych, utrudniony dostęp do usług opiekuńczych, brak oferty zajęć kulturalnych, edukacyjnych dla osób niepełnosprawnych, brak zorganizowanych form spędzania czasu, bariery architektoniczne w budynkach użyteczności publicznej.

Wykres.: Negatywne zjawiska odnoszące się do osób niepełnosprawnych w gminie Tryńcza

Źródło: opracowanie własne na podstawie raportów CUS w Gminie Tryńcza

Mieszkańcy wskazali przede wszystkim na utrudnioną możliwość korzystania ze środków transportu (2,87), brak wystarczających środków na codzienne potrzeby, leki i rehabilitację (średnia 2,86), brak ofert pracy (2,74) oraz bariery architektoniczne w domu (2,61). Bezdomność, ma marginalne znaczenie w badanej społeczności lokalnej, natomiast zjawisko izolacji rodzinnej (1,84) i braku akceptacji społecznej (1,96) są zjawiskami zidentyfikowanymi przez lokalną społeczność na poziomie minimalnym.

W świetle powyższych wyników można uznać, że szczegółowego rozpoznania wymaga skala tych zjawisk, które wydają się marginalnymi, czy występującymi w minimalnym stopniu, a dotyczącymi osób niepełnosprawnych. Wzmocnienia wymagają działania zapobiegawcze/profilaktyczne w stosunku do każdej z zidentyfikowanych osób

niepełnosprawnych, tak aby w przyszłości nie wystąpił problem kumulowania się niekorzystnych sytuacji i stanu osób niepełnosprawnych, co przy ograniczonych środkach finansowych, czy materialnych nie byłoby dla nich i ich opiekunów korzystne. Prowadzone badania umożliwiły ponadto określenie potrzeb osób niepełnosprawnych (wyk. 3).

Wykres: Potrzeby osób niepełnosprawnych w gminie Tryńcza (w %)

Źródło: opracowanie własne na podstawie raportów CUS w Gminie Tryńcza

Bardzo duża część badanej populacji, tj. mieszkańców gminy Tryńcza, wskazuje na potrzebę wsparcia członków rodziny opiekujących się niepełnosprawnymi - ponad 48 % wskazań, zwiększenie dostępu do usług pielęgnacyjno-opiekuńczych - ponad 43 % wskazań oraz czasowe zastępstwo opiekuna osoby niepełnosprawnej – ponad 38 % wskazań.

Wykres: Potrzeby osób niepełnosprawnych w gminie Tryńcza z uwzględnieniem podziału na osoby niepełnosprawne i pozostałych respondentów (w %)

Źródło: opracowanie własne na podstawie raportów CUS w Gminie Tryńcza

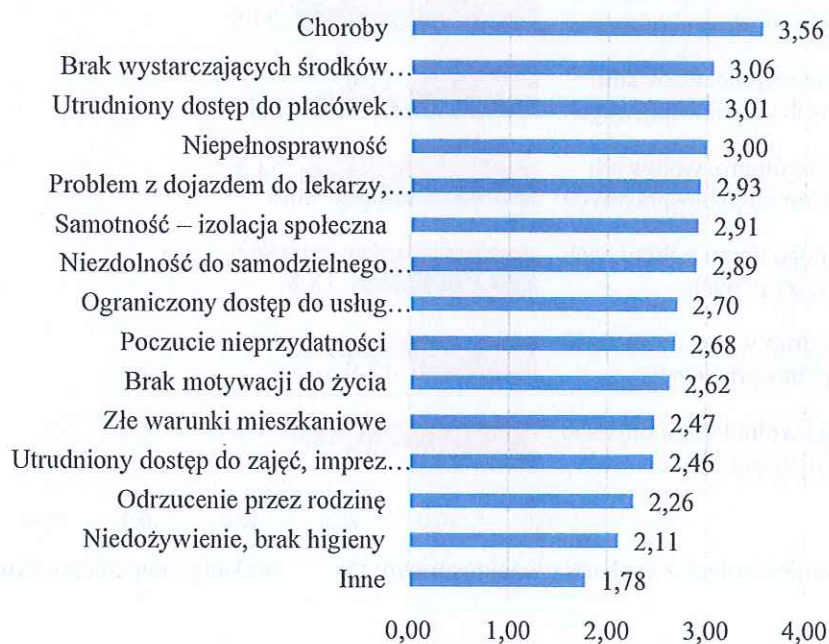
Dla samych niepełnosprawnych to właśnie bariery architektoniczne stanowią problemy, które w być może w niewystarczającym stopniu zauważa społeczeństwo, które nie boryka się z ograniczeniami. Innym zaobserwowanym zjawiskiem jest empatia kierowana w odniesieniu do rodzin osób niepełnosprawnych, z której wynikają potrzeby wsparcia opiekunów osób z niepełnosprawnością poprzez stworzenie warunków do odpoczynku czy załatwienia codziennych spraw. Z kolei potrzebę organizacji dziennego domu pobytu osób niepełnosprawnych, organizacji transportu osób niepełnosprawnych do lekarza/urzędu,

organizacji zajęć ogólnorozwojowych dedykowanych osobom niepełnosprawnym, likwidacja barier architektonicznych w obiektach użyteczności publicznej widzi od 30 do ponad 20 procent badanych mieszkańców gminy Tryńcza.

Z przedstawionych opinii wynika, że wsparcia potrzebuje nie tylko osoba niepełnosprawna ale środowisko/rodzina/osoby opiekujące się bezpośrednio każdego dnia osobą niepełnosprawną.

W toku prowadzonych badań, ponownie zastosowano skalę pięciostopniową i określono problemy osób starszych. Do istotnych określonych na poziomie średnio powyżej 3 pkt. należały następujące problemy (wyk. 4): choroby (3,56), brak wystarczających środków finansowych na zapewnienie podstawowych potrzeb (3,06), utrudniony dostęp do placówek medycznych (3,01) oraz niepełnosprawność (3,00).

Wykres: Problemy osób starszych w gminie Tryńcza

Źródło: opracowanie własne na podstawie raportów CUS w Gminie Tryńcza

Pozostałe, swoiste dla osób starszych problemy, zostały ocenione na poziomie wskazującym na ich występowanie w minimalnym stopniu - niezdolność do samodzielnego funkcjonowania na co dzień, ograniczony dostęp do usług opiekuńczo pielęgnacyjnych, złe warunki mieszkaniowe, utrudniony dostęp do zajęć, imprez kulturalnych, kontaktów z ludźmi w tym samym wieku, problem z dojazdem do lekarzy, rehabilitantów, niedożywienie, brak higieny, czy odrzucenie przez rodzinę. Niemniej jednak zdiagnozowana również na tym

poziomie samotność/izolacja społeczna, poczucie nieprzydatności, czy brak motywacji do życia nie monitorowane i nie uwzględniane w działaniach CUS mogą stać się wyzwalaczami problemów zdrowotnych określonych poprzez badania ankietowe jako najistotniejsze dla tej grupy badanej społeczności lokalnej. Można zatem stwierdzić, że zwiększenie wsparcia projektowego i finansowania działań w zakresie profilaktyki prozdrowotnej i promocji zdrowia dla osób w wieku poprodukcyjnym/osób starszych. Przykładowo: przekazywanie informacji dotyczących właściwej diety, dostępu do usług ochrony zdrowia, rehabilitacji, czy specjalistycznych zajęć sportowych dla osób starszych; organizowanie spotkań ze specjalistami upowszechniającymi wiedzę z zakresu zdrowego trybu życia, o ryzykach związanych ze starzeniem się; przekazywanie informacji czy organizacja wypożyczalni sprzętu rehabilitacyjnego. W działania te powinni zostać włączeni nie tylko pracownicy socjalni, ale również np. lekarze rodzinni, pielęgniarki środowiskowe, wolontariusze, opiekunowie środowiskowi, i inne osoby zainteresowane wsparciem osób niepełnosprawnych.

W świetle prowadzonej w dalszej części badań (wyk. 6) opinii mieszkańców Gminy dotyczących diagnozy potrzeb należy wskazać, iż osoby starsze oczekują przede wszystkim: pomocy w wykonywaniu podstawowych prac domowych, tj. zakupy, naprawy, sprzątanie, drobne remonty itp. (55,1% wskazań badanej grupy mieszkańców), uruchomienia klubów seniora (45,8% wskazań). Kolejne zauważane przez mieszkańców potrzeby też oscylują wokół problemów związanych z zabezpieczeniem podstawowych potrzeb, tj.: dostarczanie gotowych posiłków do miejsca zamieszkania (37,8% wskazań), organizacji wsparcia finansowego i materialnego (37,5% wskazań), pomoc w załatwianiu spraw urzędowych (32,8% wskazań).

Wykres: Potrzeby osób starszych w gminie Tryńcza (w %)

Źródło: opracowanie własne na podstawie raportów CUS w Gminie Tryńcza

Potrzeba organizacji placówek dziennego pobytu dla seniorów, zauważana przez ponad 37% badanych, stanowi już swego rodzaju rozwiązanie na diagnozowane potrzeby społeczno-relacyjne seniorów i potrzeby bytowe. Organizacja usług opiekuńczo-pielęgniacyjnych została wskazana przez ponad 27% badanych mieszkańców, prowadzenie aktywizacji społecznej seniorów (edukacyjnej, kulturalnej, sportowej, turystycznej, rekreacyjnej itp.) przez ponad 23% badanych. Niestety, ale potrzeba organizacji zajęć edukacyjnych z zakresu cyberbezpieczeństwa, ochrony mienia, wykluczenia cyfrowego, zdrowego odżywiania tylko przez niecałe 17% respondentów. Równie niewielka część badanej społeczności lokalnej wskazała na potrzebę organizacji wolontariatu na rzecz osób starszych.

Nieco inny układ potrzeb pojawia się w wyniku analizy, która uwzględnia opinie samych seniorów i pozostałych pytanych mieszkańców gminy.

Wykres: Potrzeby osób starszych w gminie Tryncza z uwzględnieniem wieku respondentów (w %)

Źródło: opracowanie własne na podstawie raportów CUS w Gminie Tryncza

W wyniku podziału respondentów na seniorów i pozostałych respondentów pojawiają się priorytetowe potrzeby, na które wskazują osoby starsze, a które to potrzeby jak wynika z badania w niewystarczającym stopniu są dostrzegane przez ogół społeczeństwa. Potrzeby te koncentrują się wokół rozwiązywania codziennych problemów życiowych takich jak zakupy, naprawy, sprzątanie oraz dotyczą kwestii związanych z zagospodarowaniem wolnego czasu tych osób (placówki dziennego pobytu, kluby seniora itp.). Dla seniorów ważnym a w niewystarczającym stopniu dostrzeganym problemem jest również dostarczanie posiłków. W świetle zgromadzonych danych zasadnym wydaje się również zwiększenie działań na rzecz promocji w środowisku lokalnym nowych form wsparcia, w tym głównie wolontariatu⁵, np. czytanie prasy, książek, wskazane w ankiecie oraz edukacji osób starszych w różnych obszarach, np. pielęgnacji, ochrony zdrowia czy bezpieczeństwa. Chodzi też o wykluczenie lokalnych stereotypów (obecnych opiekunów/członków rodzin osób starszych) idących za niewłaściwym rozumieniem idei wolontariatu i edukacji osób starszych.

Przeprowadzone wywiady indywidualne z wytypowanymi liderami lokalnej społeczności reprezentującymi Gminę Trynca pozwoliły wskazać następujące kierunki proponowanych dalszych działań w zakresie rozwoju usług społecznych:

1. Uwzględniając nasilające się potrzeby osób starszych oraz niepełnosprawnych należy dążyć do kontynuacji projektów związanych ze świadczeniem usług opiekuńczych ukierunkowanych na seniorów, osoby niepełnosprawne oraz ich opiekunów oraz podjąć działania umożliwiające zwiększenie skali i zakresu oferowanych usług, gdyż w najbliższych latach będzie na nie wzrastać zapotrzebowanie. W nowych projektach należy zabiegać o rozszerzenie oferty usług rehabilitacyjnych oraz psychologicznych.
2. Aby poprawić jakość życia niepełnosprawnych mieszkańców, wskazane byłoby rozbudowanie ofert pracy kierowanych do osób niepełnosprawnych. Wskazane byłoby także zwiększenie zakresu usług kierowanych do osób niepełnosprawnych poprzez nowe oferty sportowe czy kulturalne, nie zamykając ich jednak tylko w gronie innych niepełnosprawnych, ale stwarzając szansę integracji z osobami zdrowymi.
3. W dotarciu do osób odizolowanych, samotnych należy umacniać realizowaną współpracę z Caritas, warto rozważyć uruchomienie punktu Caritas na terenie Gminy. Ponadto należy poczynić starania o rozszerzenie usług świadczonych w ramach Wolontariatu na terenie Gminy. Wskazane byłoby rozszerzenie dobrych praktyk realizowanych w Gminie

---

⁵Informacje o wolontariacie w Polsce, w tym dla seniorów: <http://wolontariat.org.pl/>;
<http://wolontariat.org.pl/lodz/projekty-i-programy-centrum/%C2%A4-wolontariat-seniorow/>

np. „Banku czasu” polegającego na integracji młodzieży z osobami starszymi i umożliwiającego międzypokoleniowe dzielenie się umiejętnościami, doświadczeniem, przekazywanie lokalnych tradycji itp.

Podsumowując główne problemy i potrzeby na terenie gminy Tryńcza osób z niepełnosprawnością i osób starszych prezentują się następująco:

W odniesieniu do osób z niepełnosprawnością i ich rodzin badania wykazały występowanie takich problemów natury społecznej jak:

- Utrudniony dostęp do usług rehabilitacyjnych;
- Utrudniony dostęp do usług opiekuńczych;
- Brak oferty zajęć kulturalnych, edukacyjnych dla osób niepełnosprawnych;
- Brak zorganizowanych form spędzania czasu;
- Niepełnosprawni wskazują również bariery architektoniczne w budynkach użyteczności publicznej, ograniczone możliwości korzystania ze środków transportu;

Problemy z jakimi borykają się natomiast osoby starsze to przede wszystkim:

- Choroby;
- Brak wystarczających środków finansowych na zapewnienie podstawowych potrzeb;
- Utrudniony dostęp do placówek medycznych;
- Niezdolność do samodzielnego funkcjonowania na co dzień;
- Ograniczony dostęp do usług opiekuńczo pielęgnacyjnych;
- Utrudniony dostęp do zajęć, imprez kulturalnych i kontaktów z ludźmi w tym samym wieku.

W świetle powyższych danych słusznym wydaje się wzmocnienie działań CUS w obszarze wsparcia osób przewlekle i długotrwale chorych oraz osób w wieku poprodukcyjnym. Pozostałe obszary wydają się być zaspokajane przez istniejące i stosowane do tej pory rozwiązania, co nie oznacza zaniechania ich ciągłego monitorowania co do skuteczności i adekwatności do istniejących i identyfikowanych w sposób ciągły potrzeb.

4.2 Diagnoza w zakresie najbliższych kręgów wsparcia

Na terenie gminy podejmowane są działania mające charakter nieformalnego wsparcia ze strony najbliższych krewnych, przy czym często wiązało się to z funkcjonowaniem tych osób w wielopokoleniowych rodzinach. W przypadku osób samotnych z pomocą przychodzą profesjonalne opiekunki, choć i tu obserwowane były przejawy sąsiedzkiej pomocniczości. Deficyt wsparcia występuje najczęściej w odniesieniu do osób samotnych, które mieszkają w znacznej odległości od innych ludzi, szczególnie tych z różnego rodzaju uzależnieniami.

W odniesieniu do rodzaju wsparcia oczekiwanego od bliskich osób tworzących wspólne gospodarstwo domowe, osoby starsze najczęściej mówiły o: dotrzymywaniu towarzystwa, o pomocy w codziennych czynnościach, wsparciu w prowadzeniu gospodarstwa domowego, a także pomocy w przemieszczaniu się, wsparciu finansowym. Wśród swobodnych wypowiedzi respondentów znalazły się również takie, które wskazywały na: zaspokajanie wszystkich potrzeb bytowych osoby starszej, na wzajemną pomoc; pomoc w prowadzeniu domu i gospodarstwa, pomocy ze strony profesjonalnych opiekunów; zapewnienie transportu. W jednej wypowiedzi podkreślono, że od osoby bliskiej nie wymagane jest nic ponadto, żeby była obecna. W kontekście diagnozy kręgów wsparcia, na które mogą liczyć badani seniorzy istotne było to, czy mogli uzyskać pomoc w odniesieniu do codziennych potrzeb ze strony swoich bliskich, w sytuacjach kiedy jej potrzebowali. Zdecydowana większość respondentów przyznała, że taka pomoc była im udzielana. Osoby z najbliższego otoczenia uczestników badań, w sposób adekwatnych do potrzeb, świadczą pomoc i wsparcie swoim krewnym w podeszłym wieku.

Osoby, które zadeklarowały otrzymywanie pomocy od osób znajomych wspominały w tym zakresie o: dotrzymywaniu towarzystwa, spotkaniach i wspólnych rozmowach. Ponadto wsparcie takie miało postać: drobnej pomocy w prowadzeniu gospodarstwa domowego, pomocy w przemieszczaniu się, w gospodarstwie, a także w załatwianiu drobnych spraw urzędowych. Pomoc taka ze strony znajomych, sąsiadów, wolontariuszy mogłaby przybierać takie formy jak: dotrzymywanie towarzystwa, pomoc w przemieszczaniu się oraz drobna pomoc w prowadzeniu gospodarstwa domowego.

5. ANALIZA POTRZEB W KONTEKŚCIE REALIZACJI USŁUG SPOŁECZNYCH

5.1 Obecnie realizowane usługi

W niniejszym rozdziale zamieszczamy najważniejsze informacje dotyczące realizowanych w gminie usług społecznych, a także korzystania i poziomu satysfakcji z ww. usług. Poniżej prezentujemy zestawienie wybranych narzędzi stosowanych przez Centrum Usług Społecznych w Gminie Tryńcza.

Usługi świadczone w społeczności lokalnej:

1. opieka rodzinna - nieformalna (świadczona przez członków rodziny, pomoc sąsiedzka),
2. usługi opiekuńcze (pielęgnacyjne) podstawowe świadczone w miejscu zamieszkania,
3. specjalistyczne usługi opiekuńcze (psychiatryczne) świadczone w miejscu zamieszkania
4. asystentura – asystent osobisty osoby niepełnosprawnej,
5. opieka wytchnieniowa, w miejscu zamieszkania,
6. dowóz posiłków.

Działania realizowane w ramach form wsparcia w CUS:

- mieszkalnictwo wspomagane,
- usługi transportowe (w zależności od potrzeb),
- asystentura rodzinna (pomoc świadczona przez asystenta w formie planowanej i realizowanej razem z rodziną we współpracy z innymi specjalistami),
- organizowanie społeczności lokalnej (OSL),
- wypożyczalnia sprzętu rehabilitacyjnego,
- działania mające na celu wsparcie osób zagrożonych wykluczeniem społecznym i zawodowym (Centrum Integracji Społecznej oraz Klub Integracji Społecznej)

Dział Usług Społecznych

W ramach wdrażania procesu deinstytucjonalizacji w Dziale Usług Społecznych osoby obejmowane są pomocą w swoich środowiskach w formie:

- pracy socjalnej,
  - Organizowanie Społeczności Lokalnej,
  - Asystent Osobisty Osoby z Niepełnosprawnością,
-

- Opieka wytchnieniowa,
- asystent rodziny,
- Centrum Integracji Społecznej,
- Klub Seniora w Jagielle i Gniewczynie Łańcuckiej,
- mieszkania wspomagane,
- wolontariat,
- opieka wytchnieniowa,
- dowożenie dzieci niepełnosprawnych do szkół,

Ponadto udzielana jest kompleksowa informacja na temat środowiskowej oferty wsparcia.

5.2 Diagnoza usług deficytowych

Na podstawie badania ankietowego można zidentyfikować następujące obszary niezaspokojonych potrzeb w kontekście usług społecznych w Gminie Tryńcza:

- usług ochrony zdrowia, w tym m.in. dostępu do lekarzy specjalistów,
- usług w obszarze zdrowia psychicznego: psychologicznych i psychiatrycznych (np. psychiatrii dziecięcej),
- usług dla osób z niepełnosprawnościami: transportowych, w obszarze szeroko rozumianej dostępności, usług rehabilitacyjnych,

Jak wspomnieliśmy w jednym z poprzednich rozdziałów, postrzegany problemem jest niewystarczający - zdaniem części badanych - zakres i wymiar niektórych usług społecznych (np. opiekuńczych).

Do jakich grup mieszkańców powinny być kierowane usługi społeczne w Gminie?

Seniorzy	56
osoby z niepełnosprawnościami	45
rodziny w kryzysie, z problemami opiekuńczo-wychowawczymi	25
osoby doznające przemocy w rodzinie	24

osoby w kryzysie psychicznym	12
osoby żyjące w ubóstwie	9
osoby bezrobotne	11
rodziny z dziećmi	6

Co do zasady, usługi społeczne powinny mieć charakter powszechny, tzn. być adresowane do różnych grup mieszkańców (do społeczności społecznej). W tym kontekście najczęściej wymieniano seniorów oraz osoby z niepełnosprawnościami, natomiast nieco rzadziej- rodziny z problemami opiekuńczo-wychowawczymi, osoby doznające przemocy w rodzinie, osoby w kryzysie psychicznym, a także osoby żyjące w ubóstwie. Co ciekawe, żaden z respondentów nie wskazał imigrantów jako grupy docelowej usług społecznych.

5.3 Diagnoza potrzeb kadrowych i profesji społecznych

W niniejszym rozdziale prezentujemy najważniejsze ustalenia, dotyczące potrzeb lokalnego sektora usług społecznych (kadry specjalistów). Proces deinstytucjonalizacji, rozumiany zarówno jako wzmocnienie usług środowiskowych, jak i przejście od opieki w instytucjach do usług świadczonych w społeczności lokalnej, wymaga kompleksowych działań, a więc stworzenie systemu wzajemnie komplementarnych usług świadczonych w trybie całodobowym, dziennym i środowiskowym.

Potrzeby personelu (kadry) świadczącej usługi społeczne:

- szkolenia specjalistyczne dla pracowników, atrakcyjne, praktyczne, użyteczne, dopasowane do potrzeb, dostępne (zwłaszcza darmowe), np. w obszarze reintegracji społeczno-zawodowej, pracy z „trudnymi grupami odbiorców” (np. osobami uzależnionymi lub doznającymi przemocy w rodzinie),
- system wsparcia personelu świadczącego usługi społeczne, np. superwizja, grupy samopomocowe, wymiana doświadczeń,
- niewystarczające kompetencje asystentów rodziny (brak odpowiedniego przygotowania, rotacja, czasami – brak predyspozycji),

- zmiana wizerunku pomocy społecznej.

Jak już wspomnieliśmy, badani przedstawiciele lokalnych usługodawców deklarują, że mogliby zwiększyć zakres i wymiar świadczonych usług, co jest uzależnione od ich finansowania (zamówień publicznych). W tym kontekście ważne są procedury zamówień publicznych, które – w opinii respondentów – powinny być oparte na kryteriach merytorycznych, pozacenowych („nie może być niska cena, stawka dla opiekunki...”, „niektóre samorządy chcą mieć jak najtaniej...”). Innymi słowy, chodzi o wybór doświadczonych, solidnych wykonawców, świadczących wysokiej jakości usługi, a następnie weryfikację sposobu ich realizacji („czy te usługi są wykonywane zgodnie z założeniami...”, „powinno się sprawdzać, czy to jest realne, zwłaszcza jak ktoś oferuje głodową stawkę...”). Część rozmówców uważa, że dobrym rozwiązaniem (zapewniającym stabilizację i możliwość budowania trwałych zasobów) są umowy wieloletnie (np. na 2-3 lata), choć ich realizacja wiąże się z pewnym ryzykiem dla wykonawców („powinna być waloryzacja, bo przecież teraz mamy wysoką inflację...”).

Do postrzeganych problemów kadry usług społecznych należy m.in. specyfika pracy z „trudnymi” grupami odbiorców, współpraca z rodzinami klientów usług społecznych (roszczeniowa postawa, rozbudowane oczekiwania, trudności w komunikacji), niskie wynagrodzenia oraz prestiż społeczny wykonywanego zawodu. Niezmiernie ważnym wyzwaniem jest również zmiana postrzegania rozwiązywania problemów społecznych jako obszaru odpowiedzialności całej społeczności lokalnej, a nie wyłącznie enklawy, w której sytuacją osób wykluczonych zajmują się wyłącznie specjaliści z obszaru pomocy społecznej (jak ma to miejsce obecnie). Potrzeba zmiany wizerunku pomocy społecznej odnosi się również do kwestii sposobu postrzegania osób czy grup doświadczających negatywnych zjawisk społecznych, w tym niwelowania negatywnych stereotypów oraz stygmatyzacji osób zagrożonych wykluczeniem społecznym. Ważnym aspektem była ocena możliwości włączenia zasobów środowiskowych w proces świadczenia usług społecznych. W ocenie badanych ekspertów tego rodzaju działania powinny być „obudowane” aktywnością społeczną, co oznacza przyjęcie modelu partycypacyjnego, opartego na relacjach, a także na współpracy z rodziną, otoczeniem sąsiedzkim i wolontariacie. W tym kontekście szczególnie pozytywne oceny formułowano na temat dotychczasowych doświadczeń, związanych z pracą metodą OSŁ (organizowania społeczności lokalnych). Kluczowe znaczenie ma przeprowadzenie dobrej diagnozy potrzeb (indywidualnych lub grupowych), a następnie zaprojektowanie dopasowanych, „szytych na miarę” działań.

5.4 Przyczyny braku realizacji usług społecznych

Jak pokazuje zgromadzony materiał empiryczny, w Gminie Tryńcza realizowany jest kompleksowy pakiet usług społecznych, skierowanych do różnych grup mieszkańców (w porównaniu do innych podobnych ośrodków). Tym samym można stwierdzić, że stopień zaspokojenia potrzeb społecznych był wysoki (co potwierdzają zrealizowane badania ilościowe i jakościowe), zwłaszcza, że dotychczasowy katalog usług był tworzony na podstawie ich rozpoznania, jak również wiedzy i doświadczenia lokalnych profesjonalistów oraz ich znajomości specyfiki lokalnego środowiska. Nie oznacza to oczywiście, że wszystkie potrzeby były zaspokojone. Jak wynika z diagnozy, dostępność niektórych usług w Gminie była niewystarczająca. Ponadto niniejsze badanie pozwoliło na identyfikację nowych kategorii potrzeb społecznych, które powinny zostać zaspokojone poprzez usługi, a także uchwycenie dynamiki zmian owych potrzeb (przykładem narastającego problemu społecznego jest obszar zdrowia psychicznego).

Wśród najważniejszych przyczyn braku realizacji usług społecznych w gminie można wymienić:

- ograniczone środki na finansowanie usług społecznych (np. poprzez zlecenie na podstawie Prawa zamówień publicznych lub w trybie ustawy o pożytku publicznym i o wolontariacie),
- brak wystarczającej kadry specjalistów w niektórych obszarach usług społecznych (np. obszar zdrowia psychicznego),
- ograniczona liczba usługodawców, lokalny rynek usług społecznych znajdujący się na wczesnym etapie rozwoju,
- niewykorzystany potencjał koordynacji usług społecznych (wzmocnienie tego obszaru mogłoby sprzyjać bardziej racjonalnemu gospodarowaniu zasobami),
- rezerwy w obszarze współpracy międzyinstytucjonalnej w gminie.

II. CZĘŚĆ PROGRAMOWA

WPROWADZENIE

Lokalny Plan deinstytucjonalizacji w Gminie Tryńcza na lata 2024-2028 (zwany dalej Planem DI) bazuje na dwóch kluczowych pojęciach, tj.: usługi społeczne i deinstytucjonalizacja.

W niniejszym dokumencie usługi społeczne są rozumiane zgodnie z ustawą z dnia 19 lipca 2019 roku o realizowaniu usług społecznych przez centrum usług społecznych (Dz.U. 2019 poz. 1818), na podstawie której usługi społeczne:

- oznaczają działania z zakresu 14 obszarów wymienionych w art. 2 ustawy, tj.: polityki prorodzinnej, wspierania rodziny, systemu pieczy zastępczej, pomocy społecznej, promocji i ochrony zdrowia, wspierania osób niepełnosprawnych, edukacji publicznej, przeciwdziałania bezrobociu, kultury, kultury fizycznej i turystyki, pobudzania aktywności obywatelskiej, mieszkalnictwa, ochrony środowiska, reintegracji zawodowej i społecznej;
- świadczone są w formie niematerialnej i bezpośrednio na rzecz osób, rodzin, grup społecznych, grup mieszkańców o określonych potrzebach lub ogółu mieszkańców;
- świadczone są przez osoby posiadające odpowiednie kwalifikacje.

Pojęcie deinstytucjonalizacji jest rozumiane w Planie DI jako „proces rozwoju usług świadczonych na poziomie lokalnych społeczności (również profilaktycznych), które mają wyeliminować konieczność opieki instytucjonalnej.” Do usług świadczonych na poziomie lokalnych społeczności zaliczamy usługi w miejscu zamieszkania, dzienne usługi instytucjonalne oraz usługi całodobowe krótkookresowego pobytu i długookresowego pobytu, pod warunkiem, że są realizowane dla niewielkiej liczby osób. W przytoczonej definicji, na uwagę zwraca również słowo proces, z uwagi na fakt, że są to działania zaplanowane i rozłożone w czasie. Plan DI, to dokument opracowany w celu przekształcenia istniejącego systemu opieki instytucjonalnej, na rzecz modelu opartego na rozwoju usług w środowisku lokalnym, wsparciu społecznym i integracji osób wymagających takiego wsparcia. Plan ten powstał w odpowiedzi na rosnące zapotrzebowanie na nowe podejście do zagadnień społecznych, z naciskiem na autonomię, godność i pełne uczestnictwo mieszkańców w życiu gminnej wspólnoty. Liderem Planu DI jest Gmina Tryńcza wraz ze wszystkimi jednostkami organizacyjnymi. Priorytetem jest zapewnienie jakościowego i zróżnicowanego wsparcia dla osób z różnymi potrzebami, umożliwiające im pełne korzystanie z przynależnych im praw oraz rozwijanie swoich indywidualnych zasobów i potencjałów.

1. PLAN DEINSTYTUCJONALIZACJI USŁUG

Cele i działania w zakresie rozwoju usług społecznych w gminie Trynca. Kalkulacja kosztów ich realizacji po wdrożeniu planu deinstytucjonalizacji usług społecznych.

CEL OGÓLNY PLANU DEINSTYTU- CJONALIZACJI USŁUG SPOŁECZNYCH	Stworzenie systemu realizacji usług społecznych w Gminie Trynca dla osób potrzebujących wsparcia w codziennym funkcjonowaniu w szczególności z uwagi na podeszły wiek, niepełnosprawność, jak również zwiększenie udziału rodzin w opiece i wychowaniu dzieci w taki sposób, aby powyższe grupy osób bezpiecznie i niezależnie funkcjonować w swoim miejscu zamieszkania.				
OBSZAR 1	OSOBY STARSZE I WYMAGAJĄCE WSPARCIA W CODZIENNYM FUNKCJONOWANIU				
Cel szczegółowy 1	Zbudowanie skutecznego i trwałego systemu świadczenia usługi społecznych dla osób starszych oraz potrzebujących wsparcia w codziennym funkcjonowaniu				
Nr	Działania	Podmioty odpowiedzialne	Okres realizacji	Źródła finansowania	Koszt (łącznie)
1	Rozwój usług opiekuńczych i specjalistycznych usług opiekuńczych świadczonych w miejscu zamieszkania	Gmina Trynca CUS Trynca usługa planowana do zlecenia podmiotom NGO lub PES	01.01.2025r.- 30.06.2027r.	Środki własne gminy, budżet państwa, środki UE, opłaty wnoszone przez korzystających	950 400,00 zł
2	Zwiększenie dostępności do usług transportowych poprzez realizację usługi od drzwi do drzwi (door-to door) zapewniającej dostępny transport dla osób starszych, dostosowany do potrzeb osób z niepełnosprawnością.	Gmina Trynca CUS Trynca	01.01.2025r.- 30.06.2027r.	Środki własne gminy, budżet państwa, środki UE, programy rządowe	193 920,00 zł

3	Organizowanie społeczności lokalnej	Gmina Tryńcza CUS Tryńcza	01.01.2025r.- 31.12.2028r.	Środki własne gminy, budżet państwa, środki UE, programy rządowe	96 000,00 zł
4	Koordynowanie indywidualnych planów usług społecznych	Gmina Tryńcza CUS Tryńcza	01.01.2025r.- 31.12.2028r.	Środki własne gminy, budżet państwa, środki UE, programy rządowe	753 600,00 zł
5	Prowadzenie KS wraz z działaniami towarzyszącymi: poradnictwem specjalistycznym, edukacyjnym, warsztatami tematycznymi w zakresie rozwoju zainteresowań, aktywizacją społeczno-zawodową oraz integracją społeczną i międzypokoleniową	Gmina Tryńcza CUS Tryńcza Usługa planowana do zlecenia podmiotom innym niż NGO lub PES	01.01.2025r.- 31.12.2028r.	Środki własne gminy, budżet państwa, środki UE, opłaty wnoszone przez korzystających	781 620,00 zł
6	Dzienna usługa opiekuńczych w Klubie Samopomocy - zapewnienie dojazdu i powrotu uczestnikom Klubu Samopomocy.	Usługa planowana do zlecenia podmiotom NGO lub PES	01.01.2025r.- 31.12.2028r.	Środki własne gminy, budżet państwa, środki UE	43 200,00 zł
7	Prowadzenie Klubu Seniora w Gniewczynie Łańcuckiej	Gmina Tryńcza CUS Tryńcza	01.01.2024r.- 31.12.2025r.	Środki własne gminy, budżet państwa	143 000,00 zł
8	Prowadzenie Klubu Seniora w Gniewczynie Łańcuckiej	Gmina Tryńcza CUS Tryńcza	01.01.2024r.- 31.12.2025r.	Środki własne gminy, budżet państwa	143 000,00 zł

OBSZAR 3		OSOBY Z NIEPEŁNOSPRAWNOŚCIĄ				programy rządowe	
Cel szczegółowe 3		Włączenie społeczne osób z niepełnosprawnościami dające możliwość życia w społeczności lokalnej					
1	Asystent Osobisty Osoby z Niepełnosprawnością	Gmina Tryńcza CUS Tryńcza	01.01.2024r.- 31.12.2028r.	Budżet państwa, programy rządowe	j.w.		
2	Opieka wytychnieniowa	Gmina Tryńcza CUS Tryńcza	01.01.2024r.- 31.12.2028r.	Budżet państwa, programy rządowe	1 920 000,00 zł		
3	Centrum Opiekunco-Mieszkalne w Tryńczy	Gmina Tryńcza CUS Tryńcza	01.06.2024r.- 31.12.2028r.	Środki własne gminy, budżet państwa, środki UE, programy rządowe	3 493 360,00 zł		
4	Zwiększenie dostępności do usług transportowych poprzez realizację usługi od drzwi do drzwi (door-to door) zapewniającej dostępny transport dla osób starszych, dostosowany do potrzeb osób z niepełnosprawnością.	Gmina Tryńcza CUS Tryńcza	01.01.2025r.- 30.06.2027r.	Środki własne gminy, budżet państwa, środki UE, programy rządowe	j.w.		
5	Organizowanie spocznoci lokalnej	Usługa planowana do zlecenia podmiotom NGO lub PES	01.01.2025r.- 31.12.2028r.	Środki własne gminy, budżet państwa, środki UE	j.w.		
6	Koordynowanie indywidualnych planów usług	Gmina Tryńcza CUS Tryńcza	01.01.2025r.- 31.12.2028r.	Środki własne gminy,	j.w.		

	społecznych				budżet państwa, środki UE, programy rządowe	
7	Prowadzenie KS wraz z działaniami towarzyszącymi: poradnictwem specjalistycznym, edukacyjnym, warsztatami tematycznymi w zakresie rozwoju zainteresowań, aktywizacją społeczno-zawodową oraz integracją społeczną i międzypokoleniową	Usługa planowana do zlecenia podmiotom innym niż NGO lub PES	01.01.2025r.-31.12.2028r.	Środki własne gminy, budżet państwa, środki UE, opłaty wnoszone przez korzystających	j.w.	
OSOBY W KRYZYSIE ZDROWIA PSYCHICZNEGO						
Cel szczegółowy 4	Rozwój systemu wsparcia dla osób z problemami zdrowia psychicznego tym stworzenie usług opieki psychiatrycznej w środowisku domowym.					
1.	Koordynowanie indywidualnych planów usług społecznych	Gmina Tryńcza CUS Tryńcza	01.01.2025r.-31.12.2028r.	Środki własne gminy, budżet państwa, środki UE, opłaty wnoszone przez korzystających	j.w.	
2.	Tworzenie sieci wsparcia, i aktywności społecznych, które pozwalają osobom z problemami zdrowia psychicznego nawiązywanie relacji i uczestnictwo w życiu społecznym.	Gmina Tryńcza CUS Tryńcza	01.01.2025r.-31.12.2028r.	Środki własne gminy, budżet państwa, środki UE, opłaty wnoszone przez	15 000,00 zł	

						korzystających	
3.	Rozwój specjalistycznych usług opiekuńcze dla osób z zaburzeniami psychicznymi	Gmina Tryńcza CUS Tryńcza	01.01.2025r.- 31.12.2028r.	Środki własne gminy, budżet państwa, środki UE, opłaty wnoszone przez korzystających	120 000,00 zł		
4.	Usługi psychiatrii środowiskowej- jako element uzupełniający do pakietu usług.	Gmina Tryńcza CUS Tryńcza	01.01.2025r.- 31.12.2028r.	Środki własne gminy, budżet państwa, środki UE, opłaty wnoszone przez korzystających	36 000,00 zł		
5.	Koordynowanie indywidualnych planów usług społecznych	Gmina Tryńcza CUS Tryńcza	01.01.2025r.- 31.12.2028r.	Środki własne gminy, budżet państwa, środki UE, opłaty wnoszone przez korzystających	jw.		
OBSZAR 5							
OSOBY W KRYZYSIE BEZDOMNOŚCI I ZAGROŻONE BEZDOMNOŚCIĄ							
Cel szczegółowy 5							
Rozwój wsparcia dla osób w kryzysie bezdomności i zagrożonych bezdomnością w formach doradczych i mieszkalnictwie treningowym/wspomagającym.							
1.	Współpraca z organizacjami pozarządowymi, podmiotami ekonomii	Gmina Tryńcza CUS Tryńcza	01.01.2025r.- 31.12.2028r.	Środki własne gminy, budżet państwa,	Nie dotyczy		

		społecznej oraz innym podmiotami, które mogą zapewnić zakwaterowanie dla osób bezdomnych.			środkami UE, opłaty wnoszone przez korzystających	
2.	Tworzenie mieszkań treningowych i wspomaganych gdzie osoby bezdomne i zagrożone bezdomnością mogą otrzymać długoterminowe zakwaterowanie oraz kompleksowe wsparcie w procesie wyjścia z bezdomności.	Gmina Trynca CUS Trynca	01.01.2025r.- 31.12.2028r.	Srodki własne gminy, budżet państwa, środki UE, opłaty wnoszone przez korzystających	300 000,00 zł	
CAŁKOWITY KOSZT						18 582 104,00 zł

2. ANALIZA KOSZTÓW REALIZACJI PLANU

2.1. Analiza kosztów realizowanych obecnie usług społecznych

Analizę kosztów realizowanych obecnie usług społecznych przedstawia szczegółowo „Raport o stanie Gminy Tryńcza w 2023 roku” i „Sprawozdanie z działalności Centrum Usług Społecznych w Gminie Tryńcza za 2023 rok”

2.2. Kalkulacja kosztów realizacji usług po wdrożeniu planu deinstytucjonalizacji usług

Przedmiotowe opracowanie skupia się na kalkulacji kosztów zaplanowanych zadań w lokalnym planie deinstytucjonalizacji usług społecznych. Przedstawiona poniżej kalkulacja kosztów realizacji zadań jest to formuła obliczeniowa zmierzająca do ustalenia prognozowanej wysokości kosztów realizacji zadań przewidzianych w planie.

Celem kalkulacji jest: ustalenie struktury kosztu jednostkowego w poszczególnych zadaniach, ustalenie kosztu realizacji całego planu. Kalkulacja ma charakter orientacyjny.

Przedstawiona powyżej kalkulacja wstępna kosztów wskazuje, iż całkowity koszt realizacji zaplanowanych w ramach przedmiotowego planu działań może wynosić około 18 582 104,00 zł. Biorąc pod uwagę, iż „Lokalny plan rozwoju usług społecznych” dotyczy pięcioletniego okresu realizacji usług, należy wziąć pod uwagę wskaźniki inflacji i ewentualny wzrost kosztów realizacji zadań wynikających z obowiązujących przepisów prawa (np. wzrost płacy minimalnej itp.).

2.3. Źródła finansowania wdrożenia i realizacji planu deinstytucjonalizacji usług

Gmina Tryńcza doloży wszelkich starań, aby wydatki na realizację usług społecznych ujętych w Planie DI, dotychczas finansowanych z budżetu Gminy pozostały w kolejnych latach na podobnym poziomie. Doświadczenie Gminy Tryńcza w pozyskiwaniu środków zewnętrznych pozwala również na przyjęcie założenia, iż nowe usługi społeczne lub zwiększenie wolumenu istniejących usług społecznych, ujętych w Planie DI zostanie sfinansowane ze środków zewnętrznych.

W tym miejscu również nie sposób nie wskazać środków pochodzących z samorządu terytorialnego, środków z dotacji rządowych, środków Unii Europejskiej. Ponadto możliwe jest finansowanie usług z funduszy celowych, np. PFRON itp. W tym polu znaczenie ma też aktywność organizacji pozarządowych, które mogą ubiegać się o dotacje na realizację zadań we wszystkich organach władzy i funduszach. Ważna jest zatem współpraca samorządu z NGO-sami, aby wszystkie działania miały charakter komplementarny.

3. SYSTEM WDRAŻANIA, MONITOROWANIA I EWALUACJI

Realizacja celów Planu DI oraz wymienionych w niej działań zależeć będzie od sprawności Gminy Tryńcza i jej jednostek organizacyjnych. Wskazane cele oraz zaprojektowane działania mogą być zrealizowane poprzez współpracę międzyinstytucjonalną, w tym międzysektorową, obejmującą m.in. instytucje publiczne, przedsiębiorców, a także organizacje pozarządowe i sektor ekonomii społecznej, ale również lokalnych liderów i grupy nieformalne.

Rola podmiotów we wdrażaniu lokalnego planu rozwoju usług społecznych w gminie Tryńcza:

- **Wójt Gminy Tryńcza**
zarządzanie i koordynowanie realizacji planu, podejmowanie kluczowych decyzji dotyczących sposobu wdrażania założeń planu oraz sposobów finansowania działań, przydział zadań, podejmowanie decyzji o zleceniu realizacji zadań, monitorowanie wskaźników osiągnięcia celów, reagowanie na zmiany, inne w zakresie zarządzania i koordynacji;
- **Centrum Usług Społecznych w Tryńczy**
rola koordynatora usług społecznych w gminie, szczególnie w zakresie pomocy i integracji społecznej, ustalanie uprawnień do świadczeń z zakresu pomocy społecznej, obejmowanie wsparciem własnym i przyznawanie uprawnień do korzystania z usług pomocy i integracji społecznej prowadzonych na zlecenie gminy przez organizacje pozarządowe lub przedsiębiorców;
- **Jednostki organizacyjne gminy Tryńcza**
realizacja zadań przewidzianych w planie przypisanych do zadań własnych gminy o charakterze obowiązkowym, fakultatywnym oraz zleconym gminie do realizacji przez administrację rządową; monitorowanie problemów społecznych, ich skali, natężenia oraz inicjowanie interwencji w tym zakresie, wnioskowanie o dokonywanie zmian w „Lokalnym planie rozwoju usług społecznych”, współpraca pomiędzy jednostkami oraz z organizacjami pozarządowymi;
- **NGO, PES i inni realizatorzy**
- monitorowanie problemów społecznych, animacja życia społecznego, inicjowanie działań na rzecz mieszkańców gminy, w tym inicjatywa w zakresie wniosku o realizację zadania publicznego, realizacja zadań statutowych w zakresie usług społecznych, realizacja zadań zleconych przez Wójta Gminy Tryńcza w ramach.

4. WSKAŹNIKI REZULTATU I PRODUKTU

Lista wskaźników

Lp.	Nazwa wskaźnika	Jednostka miary	Stan na dzień 30.06.2027 r.
1.	Liczba osób objętych usługami świadczonymi w społeczności lokalnej	Liczba opracowanych IPUS	min. 50
2.	Liczba osób z zaburzeniami psychicznymi objętych wsparciem usług opiekuńczych i specjalistycznych usług opiekuńczych świadczonych w miejscu zamieszkania	Liczba opracowanych IPUS	min. 10
	Liczba osób objętych wsparciem usług opiekuńczych świadczonych w miejscu zamieszkania	Liczba opracowanych IPUS	min. 20
3.	Liczba utworzonych miejsc świadczenia usług w społeczności lokalnej	Liczba opracowanych IPUS	min. 30
4.	Liczba osób objętych usługami asystenckimi	Liczba opracowanych IPUS	min. 5
5.	Liczba osób objętych wsparciem w Punkcie Poradnictwa Specjalistycznego zgodnie z potrzebami	Liczba opracowanych IPUS	min. 30
6.	Liczba osób objętych wsparciem – Usługi transportu Door-to-door	Liczba osób objętych wsparciem	in.
7.	Liczba prowadzonych ośrodków wsparcia w formie Klubów Seniora	Liczba KS	min. 2
8.	Liczba osób objętych wsparciem w prowadzonych Klubach Seniora	Liczba osób objętych wsparciem	min. 30
9.	Liczba prowadzonych ośrodków wsparcia w formie KS	Liczba KS	1
10.	Liczba osób objętych wsparciem w prowadzonym ośrodku wsparcia w KS	Liczba osób objętych wsparciem	min. 30
11.	Liczba osób objętych wsparciem opieki wychnieniowej	Liczba osób objętych wsparciem	min. 18
12.	Liczba osób objętych wsparciem asystenta osobistego osoby niepełnosprawnej / asystenta osoby niepełnosprawnej	Liczba osób objętych wsparciem	min. 17
13.	Liczba osób objętych wsparciem w ŚDŚ	Liczba osób objętych wsparciem	min. 15

14.	Liczba osób objętych wsparciem aktywizacja osób bezrobotnych poprzez uczestnictwo w KIS	Liczba osób objętych wsparciem	Min. 30
15.	Liczba osób, którym zapewniono schronienie, w tym z usługami opiekuńczymi, noclegownią, ogrzewalnią, zapewnienie posiłku osobom tego wymagającym	Liczba osób objętych wsparciem	min.1
16.	Liczba osób objętych wsparciem spełniającym warunki otrzymania pomocy wskazane w ustawie z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej	Liczba osób objętych wsparciem	min. 200
17.	Liczba stanowisk pracownika socjalnego w CUS w Gminie Tryńcza	Liczba etatów	3
18.	Liczba stanowisk OSŁ w CUS w Gminie Tryńcza	Liczba etatów	min. ¼ etatu
19.	Liczba stanowisk asystenta rodziny w CUS w Gminie Tryńcza	Liczba etatów	min. 1
20.	Liczba stanowisk Organizatora Usług Społecznych w CUS w Gminie Tryńcza	Liczba etatów	min. 1
21.	Liczba stanowisk KIPUS w CUS w Gminie Tryńcza	Liczba etatów	min. 2

5. OPIS SYSTEMU MONITOROWANIA REALIZACJI PLANU I OSIĄGNIĘCIA WSKAŹNIKÓW ORAZ OCENY JEGO SKUTECZNOŚCI I EFEKTYWNOŚCI

Monitorowanie założeń wdrożenia planu odbywać się będzie w partnerstwie i przy udziale wszystkich interesariuszy, tj.:

- władz gminy,
- przedstawicieli jednostek organizacyjnych Gminy Tryńcza,
- przedstawiciele NGO-ów,
- innych osób zainteresowanych procesem deinstytucjonalizacji.

Wójt Gminy Tryńcza powoła zespół monitorujący wdrażanie planu, który będzie przygotowywał - w okresach rocznych - sprawozdanie z realizacji założonych celów i zadań. W jego skład wchodzi przedstawiciele: samorządu gminnego, administracji gminnej, jednostek gminnych oraz lokalnych, organizacji społeczeństwa obywatelskiego i podmiotów społecznych zaangażowanych bezpośrednio w obszarach objętych planem. Punktem odniesienia

w monitorowaniu realizacji działań będzie opracowany zestaw wskaźników obrazujących oczekiwane rezultaty realizacji planów, na poziomie celów strategicznych i szczegółowych.

Year	Month	Day	Event
1950	Jan	1	...
1950	Jan	2	...
1950	Jan	3	...
1950	Jan	4	...
1950	Jan	5	...
1950	Jan	6	...
1950	Jan	7	...
1950	Jan	8	...
1950	Jan	9	...
1950	Jan	10	...
1950	Jan	11	...
1950	Jan	12	...
1950	Jan	13	...
1950	Jan	14	...
1950	Jan	15	...
1950	Jan	16	...
1950	Jan	17	...
1950	Jan	18	...
1950	Jan	19	...
1950	Jan	20	...
1950	Jan	21	...
1950	Jan	22	...
1950	Jan	23	...
1950	Jan	24	...
1950	Jan	25	...
1950	Jan	26	...
1950	Jan	27	...
1950	Jan	28	...
1950	Jan	29	...
1950	Jan	30	...
1950	Jan	31	...

...

...

...